

ME\UNARODNI KODEKS NOMENKLATURE UZGAJANOG BILJA

Sedmo izdanje, 2004

MIHAELA BRITVEC¹ & BRANKO BRITVEC²

¹Zavod za poljoprivrednu botaniku, Agronomski fakultet,

Sveučilište u Zagrebu, Svetojimiunska 25, 10000 Zagreb

²Dugi dol 51, 10000 Zagreb

Britvec, M. & Britvec, B.: Međunarodni kodeks nomenklature uzgajanog bilja (I.C.N.C.P. ili Kodeks uzgajanog bilja). Sedmo izdanje. Acta Horticulturae (Leuven, Belg.), Vol. 647. Veljača 2004. – Nat. Croat., Vol. 14, No. 3., 213–247, 2005, Zagreb.

Kodeks uzgajanog bilja sustav je pravila, preporuka, primjera i bilješki za imenovanje uzgajanog bilja u suglasnosti s Botaničkim kodeksom (2000). Botanički kodeks uređuje znanstvena imena divljeg i uzgajanog bilja u latinskom obliku, a Kodeks uzgajanog bilja uređuje imena odlika uzgajanog bilja, neke samo do stupnja roda (*genus*), a ostale do vrste ili niže od vrste, dodavanjem njihovih naziva znanstvenim imenima u bilo kojem jeziku, osim u latinskom. Kodeks se sada bavi s imenovanjem samo dviju kategorija uzgajanog bilja, to su *kultivar* i *skupina*. Nazivi u imenima uzgajanog bilja tiskovno se razlikuju od znanstvenih imena. Unatož izrazu kultivar, u zakonodavstvu nekih zemalja i međunarodnim objavama, riječi *variety*, *sorta* ili njihovi ekvivalenti u drugim jezicima zakonski su izrazi za riječ kultivar, ako točno odgovaraju odredbama ovoga Kodeksa. Novo izdanje Kodeksa razlikuje se od prethodnoga u 215 promjena nazivlanaka/stavaka. Kodeks djeluje retroaktivno i zamjenjuje sva prethodna izdanja.

Ključne riječi: kodeks uzgajanog bilja, botanički kodeks, odlika, kultivar, sorta, klon

Britvec, M. & Britvec, B.: International Code of Nomenclature for Cultivated Plants (I.C.N.C.P. or Cultivated Plant Code). Seventh Edition. Acta Horticulturae (Leuven, Belg.) Vol. 647. February 2004. Nat. Croat., Vol. 14, No. 3., 213–247, 2005, Zagreb.

The Cultivated Plant Code is a system of rules, recommendations, examples and notes for naming cultivated plants in accordance with the Botanical Code (2000). The Botanical Code governs the scientific names in Latin form for both wild and cultivated plants, and the Cultivated Plant Code governs the naming of plants in cultivation, some only to level of genus but others to the level of species or below, by adding their epithets to the scientific names in any language, except in Latin. The Code now deals with the naming of just two categories of cultivated plants: the *cultivar* and the *Group*. Epithets in the names of cultivated plants should be distinguished typographically from the scientific names to which they are assigned. Notwithstanding the term cultivar, in some national and international legislation or other legal conventions, the words *variety*, *sort* or its equivalents in other languages are legal terms for the word cultivar, if they exactly correspond to the provisions as defined in this Code. This edition differs from previous one in 215 changes of articles/items. The Code functions retroactively and supersedes all previous editions.

Key words: Cultivated Plant Code, Botanical Code, variety, cultivar, sort, clone

Povijesni pregled

Imenovanje pojedinih odlika uzgajanog bilja postoji od davnine. Ono potječe iz drevnog doba kad su se neke odlike gospodarskog bilja, npr. jabuka, smokava, vinove loze, maslina i kružaka uzgajale u istom području, a trebalo ih je razlikovati. To se događalo kod vještih i po svoj prilici nepismenih uzgajivača znatno prije bilo kakvog pisanog traga. Po svemu sudeći, – vjerojatno najstariji zapis o tome potječe od grčkog filozofa i botaničara TEOFRAST-a iz Eressos-a (oko 370. – oko 285. god. prije Krista) koji je opisao više odlika jabuka i {ljiva (ANONIM, 1898). Mnogo više podataka postoji od rimskih pisaca, kako to općirno prikazuje W. T. STEARN u predgovoru prvom izdanju *Kodeksa* 1953. god. i kasnije 1986. god.

¹ U najstarijem sačuvanom proznom djelu rimske književnosti O poljodjelstvu (*De agri cultura*, oko 160. god. prije Krista), rimski vojskovođa, političar, sudac i poljoprivredni stručnjak KATON (*Marcus Porcius Cato Maior*, 234–149. god. pr. Kr.) opisuje 120 odlika uzgajanog bilja. On spominje šest odlika smokve, i to »Africana«, »Herculanea«, »Hiberca« (zimska), »Marisca«, »Sacantina« i »Telana atra«, dvije odlike jabuke »Quiriniana« i »Scantiana«, devet odlika masline i osam odlika vinove loze. Ta su se imena sastojala najčešće od jedne riječi (rjeđe od dvije), bila su lagana za izgovor i pamćenje i često su upućivala na porijeklo.

Katonov sljedbenik VARON (*Marcus Terentius Varro Reatinus*, 116–27. god. pr. Kr.), rimski pisac, polihistor, »najveći učenjak među Rimljanima«, u svom jedinom potpuno sačuvanom djelu u tri knjige O seoskom gospodarstvu (*Rerum rusticarum libri*, 37. g. pr. Kr.) spominje sedam odlika smokava i više odlika jabuka, maslina i grožđa.

PLINIJE Stariji (*Gaius Plinius Secundus Maior*, 23–79. god. poslije Krista), u djelu Prirodoslovlje (*Naturalis historiae libri*), golemoj enciklopedijskoj kompilaciji u 37 knjiga (!), priredio je općiran iskaz brojnih imena odlika bilja kod antičkih naroda. On je odlike bilja imenovao prema njihovu porijeklu, po osobama ili njihovim osobinama – baš kao i kod današnjih kultivara. Uz imena odlika jabuka i kružaka, on navodi i imena odlika trešanja, {ljiva, smokava i ruža. Plinije je poginuo u pomorskoj bazi Misena (*Misenum*) nasuprot Vezuva promatrajući najpoznatiju i katastrofalnu provalu toga vulkana.

Takav je postupak imenovanja odlika bilja postojao ožito i kroz cijeli Srednji vijek. Tako, franački kralj i rimsko-njemački car KARLO I Veliki (742–814) u glasovitom ediktu *Capitulare de villis et cortis imperialibus*, iako nepismen, preporučuje za sadnju tri odlike jabuka »Gozmaringa«, »Geroldinga« i »Crevedella«. Daljnji podaci o upotrebi imena odlika bilja u Srednjem vijeku, npr. u 13. stoljeću, nalaze se u zapisima o načinu plantanja za sadnju odlika kružaka u Engleskoj.

Nijemac Valerius CORDUS (1515–1544), vrlo nadareni mladi liječnik, putovao je po srednjoj Njemačkoj i pretraživao biljke i minerale te dvije godine boravio u Italiji. Vrlo točnim opažanjima i opisima stekao je počast prvog sistematskog pomologa. Na latinskom jeziku opisao je 30 odlika jabuka i 49 odlika kru{aka. Umro je u Rimu sa samo 29 godina života. Uno{enjem lukovica iz Turske krajem 16. stoljeća, veliko se zanimanje pobudilo za tulipane i zumbule, osobito u Nizozemskoj i Francuskoj. Njihova ljepota, raznolikost i popularnost doveli su u Nizozemskoj, izme|u 1623. i 1637. god., do finansijskih {pekulacija poznatih kao »Tulipomanija«. Sli~no je bilo i s drugim biljkama, npr. Millerov *Gardeners Dictionary* (1768) navodi 80 odlika kru{aka. Takva nomenklatura raznolikost utjecala je na imenovanje i drugog omiljenog cvijeća kao npr. kod *Ranunculus asiaticus* zbog naro~ito izra`ene razli~itosti u 18. stoljeću te krizantema, georgina i dr. u 19. i 20. stoljeću.

Jedan od najvećih svjetskih znanstvenika, prirodoslovac Carolus LINNAEUS (1707– 1778) `ivio je u Nizozemskoj od 1735. do 1738. god., i sam kao vrtlar, bio je naravno dobro upoznat s vrtlarski uzgojenim biljem razli~itim od onog divljeg. U svojoj *Critica botanica* (1737), aforizmom 271, on isti~e: »Svo ~udnovato cvijeće i bilje izvodi svoje porijeklo od normalnih oblika.« Zatim, »Ja razlikujem prave vrste Svevi{nega Stvoritelja od nenormalnih vrtlarskih varijacija«. ² Prije uvo|enja binominalne nomenklature, valjano ime vrste bio je latinski opis (frazu) razlikujući je tako od druge vrste i stoga nije mogla postojati jasna razlika izme|u vrste i varijacije. **Binominalna nomenklatura (1753)** s dvije rije~i za ime vrste (binom), omogu|ila je Linnéu dodati i treću (latinsku) rije~ za razlikovanje varijacija u vrsti bez pomutnje u razlikovanju tih dvaju stupnjeva (rangova). Npr. unutar *Brassica oleracea*, u dodatku divljoj primorskoj *sylvestris*, on je definirao devet uzgajanih varijacija: *viridis*, *rubra*, *capitata*, *sabauda*, *laciniata* itd., {to odgovara konvarijetetima nekih suvremenih vrtlarskih taksonoma. Me|utim, takvi Linnéovi primjeri bili su presedan kasnijim autorima za uvo|enje latinskih naziva i za odlike korištene u vrtlarstvu.

Tako su G. Antonio RISSO (1777–1845) i P. Antoine POITEAU npr. u svojoj *Histoire naturelle des Orangers* (1818–1822) priredili latinska imena svih poznatih varijanti agruma, a Risso je na isti na~in 1826. god. iznio varijante badema, kru{aka, maslina, smokava, gro`ja itd.

Kasnije, najveći predstavnik takvoga postupka bio je liječnik i botani~ar Friedrich Ch. W. ALEFELD (1820–1872). U svojoj izvanrednoj monografiji *Landwirtschaftliche Flora [...]* *Mittel-Europas* (1866) sistematski je obradio sve poznate oblike uzgajanog bilja, me|u njima su i latinska imena za 55 klonova krumpira, 94 odlike dinja i lubenica i 102 odlike gra{ka, zatim graha, leje, grahorice i dr. Pri tom, on razlikuje tri kategorije: podvrstu (= *subspecies*), skupinu varijeteta (= *convariety*) i uzgojene varijetete (= *cultivar*) (navodi STEARN, 1986: 22). Alefeld je, kao {to je to mnogo kasnije utvrdio J. HELM (1964), dao potencijalno va`an prilog taksonomiji uzgajanog bilja, ali njegov je nomenklaturni postupak bio protivan onome kasnije prihvaćenom.

Latinska imena samo za botani~ku nomenklaturu. Zaista, jedan drugi njemački botani~ar Karl KOCH (1809–1879) ustvrdio je 1865. god. da je **upotreba latinskih imena za vrtlarske odlike bilja glavni izvor pomutnje.** U tom smislu, {kolovani je botani~ar Alphonse de CANDOLLE (1806–1893), sin poznatijeg {vicarskog botani~ara Augustin-Pyrame de Candollea (1778–1841), sastavio svoja pravila (*Lois de la nomenclature botanique*, 1862) i u posebnom ~lanku (40.) **jasno razlučio botani~ku nomenklaturu s latinskim imenima vrsta ili varijacija od vrtlarske nomenklature s nelatinskim imenima** iz »vrtlarske ma{te« (*noms de fantaisie*) u pu~kom govoru. Taj je ~lanak dugo opstojao i jedini je koji je u *International Rules of Botanical Nomenclature* (1905) izravno ure|ivao imenovanje vrtnog bilja. Candolle je kasnije objavio *L'origine des plantes cultivées* (1883).

U me|uvremenu, u Sjedinjenim Ameri~kim Dr`avama dugo je postojalo shvaćanje o potrebi ure|enja imena trgova~ki va`nog uzgajanog bilja. Vrtlarska dru{tva u Cincinnatiju, Massachusettsu i Pennsylvaniji donijela su 1847. god. svoja pravila *Rules for American Pomology*, objavljena 1847. i 1848. god. i ona su bila temelj za kasnije prihvaćen kodeks Ameri~kog pomolo{kog dru{tva 1867. god. Znatno kasnije, 1917. god., Ameri~ko agronomsko dru{tvo prihvatilo je svoj kodeks. Ta su ameri~ka nastojanja, ~ini se, u Europi bila nepoznata.

U Europi se krajem 19. i po~etkom 20. stoljeća pojavio sli~an problem kao s tulipanima u 17. stoljeću. Pojavom ogromnog i stalno rastućeg broja umjetno proizvedenih me|uvrstenih (*intraspecific*) i me|urodovnih (*intrageneric*) kri`anaca (*hybrids*) ka}una (*Orchidaceae*), belgijski botani~ar Alfred COGNIAUX (1841–1916) obratio se s 20 pitanja 40-torici stru~njaka Europe i Jave (!). Izvje{taj o prikupljenim prijedlozima prihvaćen je na 4. me|unarodnom botani~kom kongresu u Bruxellesu 1910. god. i Cogniaux ih je objavio kao *Règles de nomenclature horticole* 1911. god. Pravila je trebao ratificirati kongres planiran za 1915. god., ali je to zaboravljeno ili ignorirano. U me|uvremenu je izbio Prvi svjetski rat, a Cogniaux je umro 1916. god. Tek je 8. vrtlarski kongres u Londonu 1927. god. osnovao Povjerenstvo za vrtlarsku nomenklaturu sa zadatkom da dopuni pravila iz 1905. god., pa je na 5. me|unarodnom botani~kom kongresu u Cambridgeu 1930. god. (prvom poslije 1910. god.) predlo`eno da se **vrtlarska pravila uvrste kao dodatak u *International Rules of Botanical Nomenclature***, {to je i u~injeno u izdanju iz 1935. god.

Kodeks uzgajanog bilja odvojen od Botani~kog kodeksa. Spomenuta pravila, sadr`ana u 17 odredbi, bila su sasvim razlo`na i prihvatljiva, ali je 1950. god. postalo jasno da se ona ne mogu odnositi samo na vrtlare i rasadni~are, nego na sve koji se bave uzgajanim biljem, na ratare, voćare kao i na {umare te da imaju me|unarodno znaćenje. U me|uvremenu je devet od 13 ~lanova Povjerenstva za vrtlarsku nomenklaturu umrlo, a tri viće nisu bila zainteresirana. U takvim je okolnostima zapravo trebalo zapo~eti posao iznova.

7. međunarodni botanički kongres u Stockholmu 1950. god. trebao je donijeti važne odluke o brojnim nomenklturnim prijedlozima koji se odnose na uzgajano bilje, uključujući križance bilja divljeg i vrtnog porijekla. Stalno rastuća zakonska zamršenost Botaničkog kodeksa doprinjela je da su ga vrtlari ignorirali. William T. STEARN (1911–2001), knjižničar Kralj. vrtlarskog društva u Londonu od 1933. do 1952. god. i jedan od najuglednijih britanskih botaničara, bio je poslovni tajnik Kongresa. On je Kongresu izložio potrebu da se **u suglasnosti s Botaničkim kodeksom sastavi neovisan Kodeks**

uzgajanog bilja. Realizacija *Kodeksa* uglavnom njegova je zasluga.³ Početkom 1951. god., u pripremama za 13. međunarodni vrtlarski kongres u Londonu 1952. god., tekst predloženog Kodeksa razaslan je na razmatranje na mnogo adresa. Tijekom dopisivanja i rasprava izašli su na vidjelo mnogi problemi, kao npr. *fancy names* i *grex* orhideja (o tome kasnije). Nadalje, izraz *cultivar*, kovanica američkog vrtlara i botaničara Liberty H. BAILEY-a (1858–1954) iz 1923. god., praktički nepoznata vrtlarima, uvrštena je u Kodeks uz malo protivljenja. Iako i izraz *clone*, što ga je uveo Herbert J. WEBBER još 1903. god. kao *clon*, bio je takoder malo poznat vrtlarima. A takvi su izrazi danas dio svakodnevnog vrtlarskog načina izražavanja.

Prvo izdanje Međunarodnog kodeksa nomenklature uzgajanog bilja objavljeno je 1953. god., urednik je – naravno – bio W. T. Stearn! Sljedeća izdanja (1958, 1961, 1969, 1980, 1995 i 2004) izdana su pod pokroviteljstvom International Union of Biological Sciences (IUBS).

Značajne promjene Kodeksa

Izgleda da je *Kodeks* još od samog početka prolazio kroz vrlo značajne promjene i poboljšanja. Dovoljno je spomenuti da od petoga izdanja (1980) u kojem je izdanju provedeno 113 promjena članaka, preporuka i bilješki, od toga 24 su ukinute. I novi je *Kodeks* znatno kraći od prethodnoga: dok je isto izdanje (1995) imalo 175 stranica, sedmo izdanje (2004) ima 123 stranice. U novom *Kodeksu* ima čak 215 promjena, od toga 32 su ukinute i uvedene 63 nove odredbe/stavka. Sada su izostavljeni citavi pojedini dodaci koji su postojali u prethodnom izdanju, npr. Dodatak XI. *Ekliste ukrasnih kultivara s popisom rodova bilja i literaturom*, ukupno 52 stranice i neki drugi dodaci. S druge strane uveden je novi Odjeljak (III) *Imena križanaca rodova* na 2,5 stranice. Stoga je ovdje praktički nemoguće samo i spomenuti sve promjene. Tome je svakako i u znatnoj mjeri pridonijela do nesluženih razmjera razvijena mogućnost epohalnog povezivanja ljudi korištenjem modernih civilizacijskih dostignuća putem elektronskih sustava. U tome je i jest jedna od značajnih razlika između prethodnog izdanja *Kodeksa* (1995), u kojem se na adrese međunarodnih, nacionalnih i znanstvenih organizacija i ustanova upućivalo samo s brojevima telefona i telefaksa (*fax*), a u novom izdanju uz to je dodana i oznaka elektronske pošte i *world wide web* (*www*). U nastavku prikaza upozorit ćemo samo na neke važnije promjene ukoliko se odnose na definicije, pojmove, izričite naredbe ili zabrane i slično.

Međunarodni kodeks nomenklature uzgajanog bilja u skladu je s Međunarodnim kodeksom botaničke nomenklature, sadašnjim *Saint Louis Code*, 2000 (BRITVEC, M. & B. BRITVEC, 2003). *Kodeks* uzgajanog bilja znatno je kraći i od Botaničkog kodeksa. On se sastoji od 32 članka, kao i prethodno izdanje (1995) i sadrži 405 stavaka odredbi, preporuka, primjedbi i bilješki (bez dodataka), što je za oko 55 % manje od Botaničkog kodeksa. Zajedno s dodacima *Kodeks* sadrži oko 650 raznih pojedinosti, što je za oko 35 % manje od Botaničkog kodeksa.

[to je *Kodeks* uzgajanog bilja?

Kodeks je jasan, postojan i međunarodno priznat sustav za imenovanje bilja u uzgoju i neophodan za međunarodno sporazumijevanje i povezivanje. Svrha je *Kodeksa* da unaprijedi ujednaženost, točnost i postojanost u imenovanju poljoprivrednog, šumskog i vrtnog bilja [Prin.1].

Botanički kodeks (ICBN) uređuje latinska imena kako uzgajanog tako i divljeg bilja, osim cijepljenih himera (*graft-chimaera*), koje su uređene ovim *Kodeksom* [vidi 2.10 i 4.1]. *Kodeks* se sada bavi s imenovanjem samo dviju kategorija uzgajanog bilja, to su kultivar i skupina. Riječ skupina (*Group*) zamjenjuje prijašnji izraz skupina kultivara (*cultivar-group*) odražavajući činjenicu da skupine mogu obuhvaćati pojedine biljke kao i kultivare [Uvod XI, 3.1, G]. Razlika je u tome što je izraz *cultivar-group* označavao (samo) skupinu slično imenovanih kultivara (*Kodeks* uzgajanog bilja 1995, G).

Imenovanje kategorija kultivara i skupina uređeno je isključivo ovim *Kodeksom*. Različite skupine bilja, kojih porijeklo ili selekcija proizlaze prvenstveno iz namjerne ljudske djelatnosti, imenuju se u skladu s ovim *Kodeksom* [Prin.2].

Imenovanje kultivara i skupina temelji se na prvenstvu objave. Svaki kultivar ili skupina s posebnim opisom može imati samo jedno priznato ime, najranije koje je u skladu s pravilima, osim određenih slučajeva [Prin.3].

Imena biljaka moraju biti neograničeno dostupna za korištenje svakoj osobi u svim zemljama za označavanje različitih skupina bilja. U nekim zemljama bilje se prodaje uz korištenje zaštitnog znaka (*trademark*). Ti su znakovi intelektualno vlasništvo stvarne ili pravne osobe i zbog toga nisu na slobodnom raspolaganju drugim osobama: dosljedno tome ne mogu se smatrati imenima. Tvorba i upotreba zaštitnih znakova nije uređena ovim *Kodeksom* [Prin.4, vidi i 2.N.5, Div.IV.5].

Prema nekom nacionalnom i međunarodnom zakonodavstvu, kao što je predviđeno u Nacionalnom popisu prava uzgajatelja bilja (*Plant Variety Rights*)⁴, imena za različite skupine bilja mogu se ustanoviti primjenom terminologije svojstvene takvom zakonodavstvu. Ovaj *Kodeks* ne uređuje upotrebu takve terminologije niti oblikovanje takvih imena, ali dopušta da takva imena imaju prednost pred imenima oblikovanim prema odredbama ovoga *Kodeksa* [Prin.5, vidi 24.N.2].

Kodeks nema zakonsku snagu. Njegovo obvezujuće djelovanje proizlazi isključivo iz slobodnog pristanka svih onih koji se bave imenovanjem uzgajanog bilja. Pravila i preporuke ovoga *Kodeksa* moraju prihvatiti i primjenjivati svi odgovorni za oblikovanje i korištenje imena uzgajanog biljaka [Prin.10].

Odredbe ovoga *Kodeksa* retroaktivne su, osim ako je određeno drukčije [Prin.11].

Kodeks sadrži *Predgovor*, *Uvod* (7 str.), *Usporedbu izdanja iz 1995. i 2004. god.*, *Preambulu*, *Načela* (Principles), *Pravila i preporuke* (41 str.), *Imena križanaca rodova*, *Priznavanje* (registracija) *imena*, *Nomenklature standarde* te četiri Dodatka (Appendices): *Adresar međunarodnih uprava za registraciju kultivara* (16 str.), *Adresar ovlaštenih uprava za registraciju naziva kultivara*, *Popis imena rodova bilja koja se ne smiju ponavljati* i *Popis mjesta za pohranu nomenklature standarda*, zatim *Rječnik* (23 str.), *Kazalo znanstvenih imena spomenutih u Kodeksu* i *Stvarno kazalo*.

Kod navođenja pojedinih odredbi i drugih pojedinosti u ovom smo prikazu preuzeli oznake iz samoga Kodeksa, tako da brojevi i slova u uglatim zagradama upućuju na odnosne dijelove Kodeksa, npr. **Pre.2** označava drugu točku u uvodnom dijelu (*Preamble*), **Prin.III** označava treće načelo (*Principle*), u broju **7.3** prvi broj označava sedmi članak, a drugi broj treći stavak u tom članku, **19.Ex.37** označava 37. primjer (*Example*) u 19. članku, **Rec.19.G.1** označava prvi stavak u sedmoj (G) preporuci (*Recommendation*) istoga članka, **2.N.3** označava treću bilješku (*Note*) u drugom članku, **Div.** uz oznaku broja označava odjeljak (*Division*), **App.** uz oznaku broja označava dodatak (*Appendix*) i **G.** označava da je pojam tako objašnjen u Rječniku (*Glossary*).

Neki pojmovi i definicije

Kultivar (*cultivar*) je temeljna kategorija uzgajanog bilja kojeg je nomenklatura uređena ovim *Kodeksom*. Pravila za oblikovanje imena kultivara izložena su u čl. 19. ovoga *Kodeksa* [2.1]. Kultivar je skup bilja koje je selekcionirano na određeno svojstvo ili kombinaciju svojstava i koje je jasno osebujno, ujednaženo i postojano u svojim obilježjima i, ako se razmnažava na primjeren način, da zadržava svoja obilježja [2.2].⁵

Kategorija (*category*) je odjeljak u klasifikacijskom sustavu [G, vidi i 2.1, 3.1].

Botanički stupnjevi (rangovi) (lat.) *varietas* (var.) i *forma* (f.) nisu ekvivalenti za kultivar [2.N.1].

Riječi *variety* na engleskom, *variété* na francuskom, *variedad* na španjolskom, *variedade* na portugalskom, *varietà* na talijanskom, *ras* na nizozemskom, *Sorte* na njemačkom, *sort* na skandinavskim jezicima i ruskom, *pinzhong* na kineskom, *engei-hinshu* na japanskom i odgovarajući nazivi u drugim jezicima koristili su se katkada kao općeniti ili pučki ekvivalenti za riječ kultivar [2.N.2].

Riječi *form* (u smislu uzgajanih ili vrtnih oblika) u engleskom jeziku, *Form* u njemačkom, *forme* u francuskom, *forma* u španjolskom itd. koristile su se katkada kao općeniti ili pučki ekvivalenti za riječ kultivar [2.N.3].

Engleske riječi *variety*, *form* i *strain*⁶ ili njihovi ekvivalenti u drugim jezicima ne smiju se koristiti za riječ *kultivar* kada udovoljavaju odredbama ovoga *Kodeksa* niti u njegovim prijevodima [2.3].

Unatoč odredbi prethodnoga članka, u stanovitom nacionalnom i međunarodnom zakonodavstvu ili drugim zakonskim objavama, riječ *variety* ili njeni ekvivalenti u drugim jezicima propisan je ili je na drugi način zakonski naziv za imenovanje dokazanih varijanti koje su osebujne, ujednažene i postoje i koje točno odgovaraju riječi *cultivar* kako je određeno ovim *Kodeksom*. [2.N.4].⁷

Nazivi kao *taxon* (množ. *taxa*) i *culton* (množ. *culta*) u novom izdanju *Kodeksa* uzgajanog bilja sasvim su izbrisani [Uvod, XI]. Te paralelne riječi koriste se samo za taksonomske jedinice i njihova je nomenklatura uređena Botaničkim kodeksom [G].

Klon (*clone*) su dva ili više primjeraka koji potječu od bilo kojeg dijela jedne biljke nespolnim razmnažanjem i koji ostaju genetski istovjetni [G]. Takve biljke tvore kultivar [2.5]. Mnogi kultivari, uključujući klonove, mogu imati promjenljiva svojstva unutar svojeg opisa i svaka preporuka za nomenklature standard u određivanju identiteta biljke mora to imati u vidu [Div.V.N.2].⁸

Topofizički kultivar (*topophysic cultivar*) je klon s istim genotipom kao i njegov izvorni roditelj, ali je različit u svom fenotipu, izvorno proizveden nespolnim načinom od posebnog tkiva roditelja [G, 2.6].

Ciklofizički kultivar (*cyclophysic cultivar*) je klon s istim genotipom kao i njegov izvorni roditelj, ali je različit u svom fenotipu, izvorno proizveden nespolnim načinom od posebnog tkiva iz određene faze u razvojnog ciklusu biljke [G, 2.7].

Himera (*chimaera*) je biljka sastavljena od dvaju ili više genetski različitih tkiva u vrstom spoju [G, 2.9].

Cijepljena himera (*graft-chimaera*) je biljka koja se sastoji od dviju ili više taksonomskih jedinica u vrstom spoju izvedena cijepljenjem [G, 2.10, 4.1, 21].

Linija (*line*) je biljno-uzgojni izraz za biljke proizvedene od ponovljene samooplodnje ili uzgoj u srodstvu (inbreeding) [G, 2.12].

Višelinjske biljke (*multiline*) je biljno-uzgojni izraz za označavanje kultivara koji je nastao od nekoliko usko srodnih linija [G, 2.13].

F₁ hibrid (*single cross*) je biljno-uzgojni izraz za biljke proizvedene iz jednog ponovljivog križanja dviju različitih linija [G, 2.14].

Topovarijanta (*topovariant*) je skupina biljaka uzgojena iz sjemena poznatog porijekla [G, 2.15].

Zaštitni znak (*trademark*) je bilo koja oznaka, obično su to riječi, slova ili druge naprave kao logotip koji individualizira

robu određene tvrtke i čini je različitom od robe konkurencije [G, 2.N.5].

Kovarijanta (*covariant*) je biljka čija se obilježja mogu očitovati jedino redovnim načinom uzgoja kao rezidbom ili oblikovanjem [G, 2.20].

Greks (*grex*, mno. *greges*, iako često pisano kao *grexes*, prema lat. *grex, gregis*, m. = stado, hrpa) je naročiti oblik skupine koji se koristi samo u nomenklaturi kačuna (*Orchidaceae*) primijenjen na potomstvo umjetnog križanja određenih roditelja [G, 3.3].

Nacionalni/pučki naziv (*fancy epithet*) je naziv pisan na jeziku koji nije latinski [G].

Bonsai je istočnjački način uzgoja patuljastog drveća i drugog bilja [G].

NAJVAŽNIJA PRAVILA I PREPORUKE

Odnos Botaničkog kodeksa i Kodeksa uzgajanog bilja. Biljke u uzgoju mogu se imenovati u skladu s ovim *Kodeksom* (ICBN), neke samo do stupnja roda, a ostale do stupnja vrste ili niže [1.1].

Križanci (*hybrids*) izmeđ u taksonomskih jedinica uključuju, i ako je tako poželjno, i one nastale u uzgoju, mogu dobiti imena kao što je predviđeno u Dodatku I. Botaničkog kodeksa (ICBN, 2000, Imena križanaca; vidi i Odjeljak III. ovoga *Kodeksa*). Kao druga mogućnost, uzgajane biljke nastale križanjem mogu se imenovati kao kultivari ili skupine prema odredbama ovoga *Kodeksa* [1.2]. Taksonomske jedinice koje udovoljavaju kriterijima kultivara ili skupina imenuju se u skladu s odredbama ovoga *Kodeksa*, a ne po odredbama Botaničkog kodeksa [Rec.1.A.1].

Kultivar

Kultivari se razlikuju po svom porijeklu i načinu umnažanja, kao što je opisano u čl. 2.5–2.16. Bez obzira na način razmnožavanja, samo one biljke koje održavaju značajke koje određuju kultivar, mogu se uključiti u kultivar [2.4]. Biljke od istog klona mogu tvoriti kultivar [2.5]. Npr. *Asparagus officinalis* 'Calet' i *Salix alba* 'Lieveld' su klonski kultivari [2.Ex.1].

Biljke od topofizičkog klona mogu tvoriti kultivar [2.6]. Npr. *Abies amabilis* 'Spreading Star' i *Abies koreana* 'Prostrate Beauty' potječu od postranog grananja roditelja [2.Ex.2].

Biljke od ciklofizičkog klona mogu također tvoriti kultivar [2.7]. Npr. *Chamaecyparis lawsoniana* 'Ellwoodii' dobivena je od odreska mlade biljke, a *Hedera helix* 'Arborescens' od odreska odrasle biljke [2.Ex.3].

Biljke dobivene od netipičnog rasta mogu tvoriti klon [2.8].

Biljke od iste himere (koja ima jedno ili više mutantnog tkiva u vrstom spoju s normalnim tkivom) mogu tvoriti kultivar [nova odredba 2.9]. Npr. *Acer platanoides* 'Drummondii', *Ilex myrtifolia* 'Aurea', *Juniperus chinensis* 'Plumosa Aureovariegata' himere su čije su karakteristike izvedene od dijela mutantnog tkiva [2.Ex.5].

Biljke od iste cijepljene himere mogu tvoriti kultivar (vidi i 4.1). Npr. *Crataegomespilus* 'Dardarii' je spoj tkiva *Crataegus monogyna* i *Mespilus germanica* [2.10, značenje znaka »+« vidi 21.2].

Skup bilja uzgojen iz sjemena dobivenog nekontroliranim oprašivanjem može tvoriti kultivar ako udovoljava uvjetima čl. 2.2 i ako su s jednim ili više obilježja dosljedno raspoznatljivi, pa makar ti primjerci nisu nužno identični [2.11]. Npr. *Ballota nigra* 'Archer's Variety' i *Viola* 'Penny Black' su kultivari proizvedeni iz sjemena [2.Ex.7]. *Betula pendula* 'Vissingsø' i *Rosa carolina* 'Inda' dobivene su iz sjemena, selekcionirane su i uzgojene od biljaka poznatog zemljopisnog porijekla [2.Ex.8].

Linijske biljke mogu tvoriti kultivar [2.12]. Npr. *Beta vulgaris* 'SP 6 926-0', *Helianthus annuus* 'HA306', *Lactuca sativa* 'Kagraner Sommer', *Phaseolus vulgaris* 'Contender', *Triticum aestivum* 'Marquis' i *Zea mays* 'Wisconsin 153' su linije [2.Ex.10].

Višelinjske biljke također mogu tvoriti kultivar [2.13]. Npr. *Glycine max* 'Jupiter-R', *Lotus corniculatus* 'Cree' i *Trifolium repens* 'Star' višelinjske su biljke [2.Ex.11].

Biljke od istoga F₁ hibrida mogu tvoriti kultivar [2.14]. Npr. *Brassica oleracea* 'King Arthur', *Capsicum annuum* 'Delight' i *Sorghum bicolor* 'Texas 610' su F₁ hibridi [2.Ex.12].

Skupine biljaka proizašle iz sjemena, koje je više puta skupljano u određenom području i koje se jasno raspoznaje u jednom ili više svojstava (*topovariant*) može tvoriti kultivar [2.15]. Npr. ako biljke *Picea abies* iz sjemena nizozemskog porijekla Gortel-1 pokazuju raspoznatljiva svojstva, mogu se smatrati kultivarom [2.Ex.13].

Skupina genetički promijenjenih biljaka, koja iskazuje nova svojstva ili obilježja nakon promiještanog usajivanja različitog germoplazmatskog materijala, može tvoriti kultivar [2.16]. U praksi se takvo genetički izmijenjeno bilje, označeno jednom ili više linija ili multilinija, često prodaje pod zaštitnim znakom [2.N.5, Div.V.N.3].

U proslavljanju pripadaju li dvije ili više biljaka istim ili različitim kultivarima, njihovo je porijeklo nevažno. Kultivari, koji se bilo kojim načinom ne mogu razlikovati od drugih, smatraju se jednim kultivarom [2.17]. Npr. *Dianthus* 'William Sim' proizvodi različite mutante koji kod daljnjih mutacija proizvode niz varijanti koje se ne razlikuju od *Dianthus* 'William Sim' [2.Ex.16].

Ako promjena u načinu razmnožavanja dovodi do promjena u nizu obilježja po kojima se razlikuju, tako proizvedene biljke ne smatraju se da pripadaju istom kultivaru [2.18]. Npr. dvostruko cvjetna *Campanula trachelium* 'Bernice' obično se

razmno`ava vegetativno. Ako se uzgoji iz sjemena, mo`e se proizvesti {iroki niz biljaka koje variraju u visini, stupnju dvostrukosti cvijeta i boji: takve biljke ne smatraju se istima kao *Campanula trachelium* 'Bernice', niti se tako nazivaju, osim ako se pojedini primjerci ne razlikuju od tog kultivara [2.Ex.17].

Ako je podloga kultivar, ona ima svoje ime. Biljke koje su cijepljene na podlogu dobivaju ime plemke [2.19]. Npr. jabuka *Malus domestica* 'James Grieve' cijepljena na podlogu *Malus domestica* 'M9' zadr`ava epitet 'James Grieve' usprkos u`inka izazvanog posebnom podlogom [2.Ex.20].

Ako je *Corylus avellana* (europska lijeska) cijepljena na podlogu *C. colurna* (turske lijeske) uzgojene se biljke smatraju kultivarom *C. avellana* [2.Ex.21].

Biljke koje samo redovnom praksom uzgajanja mogu zadr`ati svoja obilje`ja (kovarijante) ne smatraju se odvojenim kultivarima [2.20]. Npr. jabuke uzgajane u naro`itom redu ({palir} zadr`avaju isto ime kao i stabla{ice; {i{ani primjerci *Buxus sempervirens* i njegovi kultivari ne mogu dobiti novo ime kultivara; bonsai biljke zadr`avaju ime biljaka od kojih su izvedene [2.Ex.22].

Skupina

Skupina (*Group*) je formalna kategorija koja ozna`ava skup kultivara, pojedine biljke ili skupine biljaka na temelju odre|ene sli`nosti [G]. Kriteriji za oblikovanje i odr`avanje skupine mijenjaju se u skladu s postavljenim zahtjevima pojedinih korisnika. Pravila za imenovanje skupine izlo`ena su u ~l. 20. ovoga *Kodeksa* [3.1]. Npr. u rodu *Primula* kultivari 'MacWatt's Blue', 'Old Irish Scented' i 'Osborne Green', najvi`e uzgajani pod sli`nim vanjskim uvjetima, skupljeni su u skupinu *Primula* Border Auricula Group [3.Ex.1]. Nizozemska *Iris* skupina (*Iris* Dutch Group) osnovana je na kompleksu koji uklju`uje uglavnom rano cvatu`e kultivare *I. tingitana*, *I. xiphium* var. *lusitanica* i *I. xiphium* var. *praecox* [3.Ex.2]. Kultivari *Festuca rubra* podijeljeni su u tri skupine: heksaploidna nepuzava skupina, heksaploidna puzava skupina i oktoploidna puzava skupina, svaka s izrazitim nizom svojstava [3.Ex.3].

Taksonomska jedinica u stupnju vrste ili ni`e od vrste, koja se vi`e ne priznaje kao taksonomska vrijednost u botanici, a ipak se koristi u poljoprivrednoj, vrtnoj ili {umarskoj klasifikaciji, mo`e biti imenovana kao skupina [3.2]. Npr. ako se *Hosta fortunei* vi`e ne priznaje kao vrsta, naziv *fortunei* mo`e se koristiti kao skupina *Hosta* Fortunei (*Hosta* Fortunei Group) [3.Ex.5]. Ako *Brassica oleracea* var. *sabauda* (Linnaeus, 1753) nije vi`e priznata kao podvrstena (*infraspecific*) jedinica u stupnju *varietas* (var.) unutar vrste, mo`e se prihvatiti kao *Brassica oleracea* Sabauda Group [3.Ex.6]. Autori su (prije) mogli koristiti druge oznake kao »sort«, »type« ili »hybrid« kao terminolo{ki ekvivalent za rije` skupina: takve izraze treba zamijeniti s rije`i skupina (Group) [3.N.1].

Kultivar, biljka ili skup bilja mo`e biti ozna`ena kao pripadnik vi`e skupina i takve oznake mogu imati prakti`nu svrhu [3.4]. Npr. *Solanum tuberosum* 'Desiree' mo`e biti ozna`en dijelom kao Maincrop Group i kao Red-skinned Group, jer takve oznake mogu imati prakti`no zna`enje za uzgajatelje krumpira. To se, prema tome, mo`e pisati kao *Solanum tuberosum* (Maincrop Group) 'Desiree' u jednoj klasifikaciji ili kao *Solanum tuberosum* Red-skinned Group 'Desiree' u drugoj, ovisno o svrsi primijenjene klasifikacije [3.Ex.10].

Ako je jedna skupina podijeljena ili ako su dvije skupine spojene ili ako je opis skupine druk`ije redefiniran na na`in da nova skupina vi`e nema isti opis, novoj skupini (-nama) treba dati novo ime [3.5]. Npr. u gornjem primjeru *Solanum tuberosum* Maincrop Group i *Solanum tuberosum* Red-skinned Group mogu se spojiti u novoopisanu *Solanum tuberosum* Maincrop Red-skinned Group [3.Ex.11]. *Tulipa* Dutch Breeders Group i *T. English Breeders Group* spojene su u novo opisanu *T. Breeders Group* [3.Ex.12].

Unato` odredbi 3.5, ako se greks ime jednog ili vi`e sudjeluju}ih roditelja ka}una smatra sinonimom drugoga, novo ime za greks ne mo`e se ustanoviti jer je ranije ustanovljeno ime za isti greks bilo u upotrebi [nova odredba 3.6]. Tako|er, unato` odredbi 3.5, ako je greks ime ka}una jednog ili vi`e roditelja izmijenjeno zbog bilo kojeg nomenklaturnog ili taksonomskog razloga ili ako je obuhva}eno ~lankom 3.6, novo greks ime ne mo`e se ustanoviti budu}i da je porijeklo greksa izmijenjeno [nova odredba 3.7].

Cijepljena himera

Pravila za tvorbu imena cijepljenih himera (*graft-chimaera*) u stupnju roda izlo`ena su ~l. 21 ovoga *Kodeksa*, a one ispod stupnja roda mogu se priznati kao kultivari (2.10, 21.5) [4.1].

**Ozna`ena kategorija** (*denomination class*) taksonomska je jedinica u kojoj se upotreba naziva kultivara ili skupine ne mo`e ponavljati, osim u posebnim okolnostima [G], ako je ponovna upotreba naziva kultivara dopu`tena u skladu s ~l. 27 (vidi i 19.9) [5.1].

Ozna`ena kategorija, po odredbama ovoga *Kodeksa*, pojedini je rod ili rod kri`anaca, osim ako je odre|ena kao posebno imenovana kategorija po Povjerenstvu za nomenklaturu i registraciju kultivara Me|unarodnog dru{tva vrtlarskih znanosti (*International Society for Horticultural Science*, ISHS) (popis najnovijih ozna`enih kategorija koje nisu pojedina`ni rodovi ili rodovi kri`anaca vidi App.III) [5.2].

Imena i nazivi

Ime kultivara ili skupine sastoji se od imena roda ili nje jedince zajedno s nazivom kultivara ili skupine. Ime može biti pisano raznim ekvivalentnim načinima [nova odredba 7.1]. Npr. *Fragaria* 'Cambridge Favourite', *Fragaria ananassa* 'Cambridge Favourite', strawberry 'Cambridge Favourite', 'Cambridge Favourite' strowberry, Annanaserdbeere 'Cambridge Favourite' (njemački), fraise 'Cambridge Favourite' (francuski) i 'Cambridge Favourite' maranguerio (portugalski) imena su istog kultivara [7.Ex.1].

Nazivi u imenu kultivara ili skupina pišu se na način kao što je prikazano u čl. 13–14 [nova odredba 7.2], a oblikuju se prema čl. 19–20 [nova odredba 7.3].

Nazivi u imenima kultivara ili skupina moraju se **tiskovno razlikovati** od imena taksonomskih jedinica kojima pripadaju: npr. ne smiju se pisati kurzivom (*italics*), ako je upotreba kurziva široko uobičajena za imena rodova i njih taksonomskih jedinica [Rec.7.A.1]. Npr. *Chamaecyparis lawsoniana* 'Silver Queen' ne može se tiskati kao *Chamaecyparis lawsoniana* 'Silver Queen' [Rec.7.A.Ex.2]. Pisano na način *Brassica oleracea* Gemmifera Group ima prednost pred *Brassica oleracea* Gemmifera Group [Rec.7.A.Ex.3].

Datum imena kultivara, skupine ili međurodovne himere datum je njihova ustanovljenja (vidi 24). Ako razni uvjeti za ustanovljenje nisu istovremeno ispunjeni, datum imena je onaj kad je ispunjen posljednji uvjet [8.1]. Ispravak izvornog sričanja (spelling) naziva kultivara ili skupine nema utjecaja na datum imena [8.2].

Ustanovljenje i prihvaćanje imena

Ustanovljenje (*establishment*) temeljno je načelo i postupak nomenklature prema kojemu određeni kriteriji moraju biti ispunjeni publikacijom prije razmatranja o prihvatljivosti [G].

Ustanovljeno ime (*established name*) ono je koje je u suglasnosti s čl. 24. ovoga Kodeksa [G, 9.1]. Ime koje je ustanovljeno po pravilima ovoga Kodeksa ne može biti u skladu sa zahtjevima lokalnog zakonodavstva [9.N.1, vidi i 28.2].

Prihvaćeno ime (*accepted name*) najranije je ustanovljeno ime (24.1), koje se mora prihvatiti za kultivar, skupinu ili međurodovnu (*intergeneric*) cijepljenu himeru, osim u posebnim uvjetima [G, 10.1, vidi i 10.3–10.4].

Unatoč čl. 10.1, skupina može imati više prihvaćenih imena [10.2]. Npr. *Brassica oleracea* Sabauda Group može biti u engleskom naizmjenice poznata kao *Brassica oleracea* Savoy Cabbage Group ili kao bilo koji ekvivalent u tom ili u drugim jezicima [10.Ex.1]. *Fagus sylvatica* Purple-leaved Group i *Brassica oleracea* Brussels Sprout Group ili imena s ekvivalentnim nazivom u bilo kojem jeziku, samo ne u latinskom, mogu se naizmjenice koristiti kao *Fagus sylvatica* Atropunicea Group i *Brassica* Gemmifera Group [10.Ex.2].

Ime koje je suprotno pravilima ovoga Kodeksa, a koje se ipak široko koristi, može se odrediti kao prihvaćeno ime, ako odgovarajuća Međunarodna uprava za registraciju kultivara (a) objavi temelj za njegovu odluku, i (b) dostavi taj objavljeni temelj Povjerenstvu za nomenklaturu uzgajnog bilja Međunarodne unije bioloških znanosti (IUBS) (vidi 17.1) [10.3]. Npr. *Chamaecyparis lawsoniana* 'Green Pilar' je kasnije ime (1960) za *C. lawsoniana* 'Jackman's Variety' (1947) i ono je ušlo u opću upotrebu jer je Međunarodna uprava za registraciju kultivara za to odredila kasnije ime kao prihvatljivo [10.Ex.3].

Unatoč čl. 10.3, ako netko objavi prijedlog za prihvaćanje imena koje je u suprotnosti s pravilima ovoga Kodeksa, a takvo je ime u širokoj upotrebi, taj se prijedlog mora dostaviti Povjerenstvu za nomenklaturu uzgajnog bilja Međunarodne unije bioloških znanosti (IUBS) na odlučivanje o zahtijenom imenu (vidi 17.1) [10.4].

Međunarodna uprava za registraciju kultivara može također odrediti neko ime kao prihvaćeno ako (a) izabere (jedno) suparničko ime od onih koja su već u upotrebi (26.2–26.3) ili (b) dopusti ponovnu upotrebu imena (27.2) [10.5].

U slučaju prigovora na određivanje iz čl. 10.3 ili 10.5 ili prijedloga prema čl. 10.4, može se dopustiti predstavljanje Povjerenstvu za nomenklaturu uzgajnog bilja Međunarodne unije bioloških znanosti (IUBS) na definitivnu odluku (vidi 17.1) [nova odredba 10.6].

Zahtijena su imena (*nomina conservanda*) ona koja se, premda su inače protivna odredbama ovoga Kodeksa, moraju prihvatiti za kultivar ili skupinu prema odluci Povjerenstva za nomenklaturu uzgajnog bilja Međunarodne unije bioloških znanosti (IUBS) [11.1]. Propisane su nove odredbe za zahtijevanje imena [17.1–3].

Trgovačke oznake (*trade designations*) nisu imena, ona su sredstvo koje se obično koristi za prodaju kultivara ili skupine umjesto njihovog prihvaćenog imena (10.1) ako prihvaćeno ime nije prikladno za prodajne svrhe [G, 12.1].

Trgovačke oznake ne treba zamijeniti sa sinonimima. U smislu ovoga Kodeksa, **sinonim** je ustanovljeno ime (9.1) koje nije prihvaćeno (10.1) [nova odredba 12.2]. Trgovačke oznake moraju se uvijek navesti zajedno s prihvaćenim imenom ili jedno do drugoga [12.3]. Trgovačke oznake moraju se prijaviti odgovarajućoj Međunarodnoj upravi za registraciju kultivara [Rec.12.A.1].

Označivanje kultivara i skupine

Kultivar (*cultivar status*) označuje se uklapanjem naziva kultivara u jednostruke navodnike. Dvostruki navodnici i kratice cv. i var. ne koriste se za označivanje naziva u imenu kultivara: takvu upotrebu treba ispraviti [13.1]. Jednostruki navodnici općenito izvode se tiskarski bilo upotrebom znaka (') na početku i znaka (') na kraju naziva, kao što je provedeno

kroz cijeli *Kodeks*, bilo naizmjenice apostrofom (') ili drugom oznakom kao (') na svakoj strani naziva (nova bilješka 13.N.1]. Npr. *Iris* 'Cantab', *Iris* 'Cantab' ili *Iris* 'Cantab', a ne *Iris* "Cantab", *Iris* cv. Cantab ili *Iris* var. Cantab itd. [13.Ex.1]. Piše se *Pinus sylvestris* 'Repens', a ne *Pinus sylvestris repens*, *Pinus sylvestris* var. *repens* ili *Pinus sylvestris* cv. 'Repens' [13.Ex.2].⁹

Prije 1996. god., kratica »cv.« prije naziva kultivara bila je dopuštena kao alternativa za jednostruke navodnike. Budući da *Kodeks* više ne priznaje upotrebu takvog označavanja, botaničari u vrtovi i druge zbirke biljaka vjerojatno nastaviti zadržati takvu kraticu na etiketama njihova bilja dok se one ne zamijene [13.N.2].

Kultivari koji se smatraju cijepljenom himerom, ne označuju se dodavanjem znaka zbrajanja »+« prije naziva kultivara [nova odredba 13.2]. Npr. *Syringa* 'Correlata' je ime za *Syringa* × *chinensis* + *S. vulgaris* i ne smije se pisati *Syringa* + 'Correlata' [13.Ex.3]. *Camellia* 'Daisy Eagleson' smatra se da se sastoji od tkiva *C. japonica* i *C. sasanqua* 'Maiden's Blush' i ne smije se pisati *Camellia* + 'Daisy Eagleson' [13.Ex.4].

Kultivari koji se smatraju izvornim križancima ne označuju se upotrebom znaka množenja »×« prije naziva kultivara [13.3]. Npr. *Digitalis* 'Mertonensis' ne smije se pisati *Digitalis* × 'Mertonensis' [13.Ex.5].

Skupina (*Group status*) označuje se upotrebom riječi »skupina« ili njenim ekvivalentima u drugim jezicima kao prvom ili posljednjom riječi u nazivu skupine [14.1]. Npr. *Begonia* Elatior Group (engleski); *Brassica oleracea* Sabellica Gruppe (njemački); *Hydrangea macrophylla* Groupe Hortensis (francuski); *Tulipa* Grupo Darwin (španjolski); *Rhododendron* Jacqueline-Gruppen (švedski) [14.Ex.1].

Ako se piše latinicom, riječ skupina označava se standardnom kraticom »Gp« u svim jezicima bez obzira na prevedene ekvivalente riječi Group [14.2].

U nomenklaturi kažuna (*Orchidaceae*) (3.3) može se koristiti standardna kratica »gx« umjesto riječi »Grex« u imenu ili nazivu [nova odredba 14.3].

Ako se koristi dio imena kultivara, naziv skupine stavlja se u okrugle zagrade neposredno prije naziva kultivara [14.4]. Npr. *Dracaena fragrans* (Deremens Group) 'Christiane'; *Fagus sylvatica* (Atropunicea Group) 'Riversii'; *Brassica oleracea* (Saubauda Group) 'Cantasa' [14.Ex.2].

Unatoč čl. 14.4, greks nazivi kažuna (3.3) ne stavljaju se u okrugle zagrade ako se koriste prije naziva kultivara [nova odredba 14.5]. Npr. *Cymbidium* (Alexanderi gx) 'Westonbirt' može se pisati *Cymbidium* Alexanderi gx 'Westonbirt' [14.Ex.3].

Unatoč odredbi 14.1 i 14.3, greks imena kažuna ne moraju imati riječ »grex« ili kraticu »gx« pridodanu njihovim nazivima [nova odredba 14.6]. Npr. *Cymbidium* Alexanderi gx može se pisati *Cymbidium* Alexanderi [14.Ex.4].

Trgovačke oznake ne stavljaju se u navodnike i moraju se pridodati prihvaćenom imenu kultivara ili skupine [nova odredba 15.1].

Trgovačke oznake moraju se **tiskovno razlikovati** od kultivara ili skupine: npr. mogu se pisati »malim velikim slovima« (*small capitals*) ili drukčijom vrstom slova u skladu s običajem ovoga *Kodeksa* [Rec.15.A]. *Choisya ternata* 'Limo' utvrđena je dopuštanjem Plant Breeders' Rights (vidi naprijed), no ona je prodavana kao »C. ternata Goldfingers«. Da bi se trgovačka oznaka razlikovala od naziva kultivara, ime se može tiskarski izvesti kao *C. ternata* GOLDFINGERS ('Limo'); drugi primjeri za tiskarsko označavanje nalaze u čl. 12 [Rec.15.Ex.1].

Ograničenja načela prvenstva

Polazište kao ograničenje. Kao početak ustanovljena imena kultivara ili skupine u bilo kojoj označenoj kategoriji smatra se popis ili objava Povjerenstva za nomenklaturu i registraciju kultivara Međunarodnog društva za vrtlarske znanosti (ISHS). U pomanjkanju takvog popisa ili objave ustanovljenje počinje s datumom objave Linnaeus-ova djela *Species plantarum*, koji je, kao i u Botaničkom kodeksu (ICBN), za oba sveska prihvaćen kao 1. svibnja 1753. god. [16.1]. Kao izuzetak, polazište za kultivar i skupinu *Syringa* je 1928. god., što ga je odobrilo Povjerenstvo za nomenklaturu i registraciju kultivara Međunarodnog društva za vrtlarske znanosti (ISHS) 1936. god. [16.Ex.1]. Polazište za greks imena (3.3) je 2. siječnja 1858. god. tj. datum objave imena prvog umjetnog križanja kažuna u Europi [nova odredba 16.2]. Ograničenje načela prvenstva su i **zaštićena imena** [vidi naprijed 17.1–3].

Imenovanje uzgajanog bilja

Imena divljeg bilja uvedenog u uzgoj. Biljke koje su iz prirode uvedene u uzgoj i koje poslije nisu označene kao kultivar ili skupina, zadržavaju ime koje se koristi za iste biljke u prirodi [18.1]. Npr. *Fagus sylvatica*, obična europska bukva, nosi isto latinsko ime u uzgoju kao i u prirodi [18.Ex.1].

Ako biljke neke vrste ili niže taksonomske jedinice uvedene u uzgoj iskazuju jedno ili više značajki koje ih čine znatno razlučivim od divljeg bilja, one se mogu imenovati kao kultivar ili skupina [18.2]. Npr. *Fagus sylvatica* Atropunicea Group može biti opisana tako da uključuje sve biljke ljubičastih listova iste vrste; na isti način *F. sylvatica* Cuprea Group može biti opisana tako da uključuje sve biljke te vrste s bakrenastim lišćem [18.Ex.4].

Opće odredbe za imenovanje kultivara. Ime kultivara ispravno je ime roda ili niže taksonomske jedinice kojoj je dodan

naziv kultivara [19.1].

Minimalan uvjet za naziv kultivara je da naziv prati latinsko ime roda ili uobičajeni ekvivalent imena ako je to uobičajeno ime nedvosmisleno. Ako je kultivar pripisan vrsti ili nižem stupnju od vrste, ime te taksonomske jedinice (ili njen nedvosmislen uobičajeni ekvivalent imena) može pratiti naziv kultivara (vidi i 19.9) [nova odredba 19.2]. Npr. *Achillea* 'Martina', *Camellia* 'Shj-no-mai', *Galanthus* 'John Gray', *Magnolia* 'William Watson', *Pisum* 'Consort' kombinacije su imena roda u latinskom obliku i naziva kultivara [19.Ex.1]. Jabuka 'James Grieve', krumpir 'Cara', 'William Sim' klinči i sl. tako jer su prihvaćena imena, jer su ona nedvosmisleni ekvivalent imena za *Malus domestica* 'James Grieve', *Solanum tuberosum* 'Cara' odnosno *Dianthus* 'William Sim' [19.Ex.2]. *Geranium* 'Mrs Kendall Clark' može se pisati *Geranium pratense* 'Mrs Kendall Clark', tako da uključuje vrsteno ime; *Cedrus* 'Mt St Catherine' može se pisati *Cedrus libani* subsp. *atlantica* 'Mt St Catherine', tako da uključuje ime podvrste [19.Ex.3].

Svaka riječ naziva kultivara mora se pisati velikim početnim slovom, iako jezični običaji zahtijevaju drukčije. Izuzetak su riječi iza crtice (vid 32.12) jer su one dio vlastitog imena, spojnice ili prijedlozi, za razliku od onih u prvoj riječi naziva [19.3]. Npr. *Malus domestica* 'Beauty of Bath', *Rosa* 'Pompon de Paris', *Saxifraga fortunei* 'Akane-Fuji' prihvaćena su imena [19.Ex.5].

Naziv kultivara ostaje nepromijenjen ako je promijenjeno ime taksonomske jedinice kojoj je dodan, osim – kao {to se može pojaviti u slučaju čl. 5.3 – ako je naziv već u upotrebi u označenoj kategoriji, kojoj je ponovno dodan; u tom slučaju potreban je novi naziv [19.5]. Npr. sljedeća imena označuju iste kultivare: *Endymion hispanicus* 'Rose Queen', *Hyacinthoides hispanica* 'Rose Queen', *Hyacinthoides massartiana* 'Rose Queen', *Scilla campanulata* 'Rose Queen', *Scilla hispanica* 'Rose Queen', *Scilla hispanica* var. *campanulata* 'Rose Queen' [19.Ex.8].

Oblikovanje imena kultivara u latinskom obliku. Završni naziv taksonomske jedinice stupnja vrste ili niže od vrste, koji je ispravan prema Botaničkom kodeksu (ICBN), ne mijenja se ako je taksonomska jedinica kasnije preklasificirana kao kultivar [19.6]. Npr. *Mahonia japonica* i *Primula denticulata* var. *cachmeriana* ispravna su imena za te taksonomske jedinice ako se prema Botaničkom kodeksu smatraju kao vrste ili varijacije; međutim, one se mogu smatrati i kao kultivari te se u tom slučaju pišu se *Mahonia* 'Japonica' i *Primula denticulata* 'Cachmeriana' [19.Ex. 9].

U slučaju da se čl. 19.6 ne može primijeniti, naziv bilo kojeg imena u latinskom obliku objavljen prije 1. siječnja 1959. god., iako nije valjano objavljen prema Botaničkom kodeksu, ali udovoljava zahtjevima za utvrđivanje imena kultivara prema ovom Kodeksu, prihvaća se kao naziv kultivara ako biljka na koju se odnosi sada predstavlja kultivar [nova odredba 19.7]. Npr. *Juniperus excelsa viridis stricta* objavio je Adrien S  n  clauze 1867. god., ali to, prema odredbama Botaničkog kodeksa (usporedi čl. 23.1, 13.6 i 14.2 toga Kodeksa), nije valjano objavljeno ime bilo kojeg stupnja. Moglo bi se činiti da je naziv »viridis stricta« namjerno uinjen, ali on predstavlja dva pridjeva u nominativu {to nije prihvatljivo po Botaničkom kodeksu, međutim kao kultivar može se pisati *Juniperus excelsa* 'Viridis Stricta' [19.Ex.13].

Ako naziv kultivara u latinskom obliku u suglasnosti s čl. 19.6 ili 19.7 udvostručuje (ponavlja) završni naziv u latinskom obliku ispravnog imena stupnja vrste ili niže od vrste prema Botaničkom kodeksu, tada se umjesto njega mora koristiti završni naziv sljedećeg imena (ako postoji) koji se odnosi na kultivar, prihvatljiv prema čl. 19.7. ovoga Kodeksa. Ako se naziv koji se udvostručuje koristi u suglasnosti s čl. 19.6, tada naziv koji je valjano objavljen prema Botaničkom kodeksu ima prednost pred nazivom koji to nije (vidi i 19.18) [19.8]. Primjer: *Viburnum macrocephalum* var. *sterile* nije valjano objavljen prema Botaničkom kodeksu (čl. 26.2), kao {to se to odnosi na *Viburnum macrocephalum macrocephalum*. Budući da ime *Viburnum macrocephalum* 'Macrocephalum' nije dopušteno prema pravilima ovoga Kodeksa (19.7), a ne postoji ni valjano objavljeno ime prema Botaničkom kodeksu, primjenjuje se naziv 'Sterile' (19.7), ako se odnosi na ime kultivara na kojem je autor izvorno utemeljio *Viburnum macrocephalum* [19.Ex.15].

Ako je naziv kultivara u latinskom jeziku, objavljen prije 1. siječnja 1959. god., bio ponavljani u označenoj kategoriji (5.1), ali u raznim taksonomskim jedinicama, naziv kultivara mora se povezati s imenom taksonomske jedinice na koju se odnosi [19.9]. Npr. *Juniperus chinensis* 'Variegata', *Juniperus excelsa* 'Variegata', *Juniperus horizontalis* 'Variegata', *Juniperus procumbens* 'Variegata' i *Juniperus sabina* 'Variegata' ne mogu se pisati kao *Juniperus* 'Variegata' i da bi se izbjegla zabuna, naziv kultivara mora se priključiti na odnosni vrsteni naziv (epitet) [19.Ex.16].

Ako je naziv kultivara pridjev izveden od naziva u latinskom obliku, on se mora uskladiti s gramatičkim rodnom imena roda (*genus*) kojemu je dodijeljen [19.10]. Npr. *Calluna vulgaris* 'Aurea'; *Hibiscus syriacus* 'Violaceus'; *Malus floribunda* 'Arnoldiana' [19.Ex.17].

Isto tako, ako je naziv kultivara pridjev izveden od naziva u latinskom obliku premješten u neki rod (*genus*) drukčijeg gramatičkog roda, tada se gramatički rod naziva kultivara treba uskladiti s gramatičkim rodnom novoga roda (*genus*) [19.11]. Npr. ako je *Veronica virginica* (čl. rod) premještena u novi rod *Veronicastrum* (sr. rod), ime kultivara *Veronica virginica* 'Alba' mora se promijeniti u *Veronicastrum* 'Albus' [19.Ex. 18].

Ako je imenica korištena kao dio naziva kultivara izmijenjena u pridjev, pridjev se usklađuje s tom imenicom, a ne s

gramatičkim rodnom generičkog (*genus*) imena [19.12]. Npr. kultivar *Rhododendron* imenovan po Reinholdu Ambrosius-u (mu{karac) treba biti *R. 'Ambrosius Superbus'*, a ne '*Ambrosius Superbum*', iako je *Rhododendron* srednjega roda [19.Ex.19].

Oblikovanje imena kultivara iz drugih jezika. Imena kultivara ustanovljena 1. siječnja 1959. god. ili kasnije trebaju sadržavati riječ ili riječi u bilo kojem jeziku, samo ne u latinskom, osim onih dozvoljenih prema čl. 19.6, 19.7 i 19.24 [19.13].

Unatoč prethodnom članku, latinska riječ ili riječi u latinskom obliku mogu se koristiti u imenu novoga kultivara ako se smatra da su ona općenito prihvaćena u nelatinskom jeziku, npr. kao izrazi, opće fraze, osobna imena ili imena mjesta [nova odredba 19.14]. Npr. *campus*, *museum* i *peninsula* latinske su riječi općenito prihvaćene u suvremenim jezicima; *Aurora Borealis*, *Campus Christi* i *Habeas Corpus* latinski su izrazi koji se mogu koristiti kao nazivi ili u nazivima kultivara [19.Ex. 20]. Isto tako, »*Caveat emptor*«, »*nil desperandum*«, »*noli me tangere*« i »*non sequitur*« latinske su fraze u suvremenim jezicima koje se mogu koristiti kao nazivi ili u nazivima kultivara [19.Ex.21]. *Cicero*, *Claudia*, *Claudius*, *Gordianus*, *Julia*, *Julius Caesar* i *Paulus* latinska su osobna imena u suvremenim jezicima i mogu se koristiti kao nazivi ili u nazivima kultivara [19.Ex.22]. *Africa*, *Bognor Regis*, *India*, *Londinium*, *Marston Magna*, *Mons* i *Nova Scotia* imena su mjesta koja se mogu koristiti kao nazivi ili u nazivima kultivara [19.Ex.23].¹⁰

U imenu kultivara ustanovljenom 1. siječnja 1996. god. ili kasnije, njegov naziv ne smije sadržavati više od ukupno 30 znakova (latiničkih slova, brojeva, dopuštenih znakova interpunkcije ili simbola) isključivo praznine i znakove razgraničenja [19.15]. Npr. poslije 1. siječnja 1996. god. ime kultivara s nazivom '*Madame la Comtesse Oswald de Kerchove de Denterghem*' ne može se ustanoviti [19.Ex.24].

Naziv kultivara koji se sastoji samo od jednog slova ili od arapske ili rimske brojke ne može se ustanoviti [nova odredba 19.16]. Npr. imena koja sadrže naziv '*K*', '*400*', i '*MMIV*' ne mogu se ustanoviti, ali se nazivi '*Hundred*', '*10 Downing Street*', '*451 Ocean Boulevard*', '*77 Sunset Strip*', '*Apollo 13*', '*Catch 22*', '*Henry VIII*', '*Pope Leo X*', '*4th July*' i '*Happy 21st Birthday*' mogu ustanoviti [19.Ex.25].

Naziv kultivara ne smije se sastojati od jedne ili više postojećih riječi/naziva, ali može biti nova tvorevina [nova odredba 19.17]. Npr. prva riječ u nazivu kultivara luka '*NuMex Arthur*', '*NuMex Crimson*', '*NuMex Freedom*' i '*Numex Solano*' izmijenjena je riječ koja označava *New Mexico State University's Agricultural Experiment Station* kao mjesto porijekla kultivara toga luka [19.Ex. 26]. '*AC Avonlea*' kultivar je tvrde pšenice proizveden u institutu *Agriculture Canada (AC)*; '*OAC Baxter*' kultivar je pivarškog ječma proizveden u *Ontario Agriculture College, Guelph, Ontario, Canada* [19.Ex.27]. Imena ruža '*Harvestsun*', '*Harvex*', '*Harwharry*' i '*Harwicklow*' ustanovljena su prema dogovoru uzgajatelja ruža, pri čemu prva tri slova upućuju na uzgajatelja *R. Harkness & Co.* [19.Ex.28].

Zabrane u nazivima kultivara. U nazivu kultivara ne smije se ponavljati završni naziv u latinskom obliku prema Botaničkom kodeksu ispravnog imena taksonomske jedinice stupnja vrste ili niže od vrste kojemu je pridodan: imenu kultivara mora se dati razlikovni naziv, kao što određuje čl. 19.8, tamo gdje je primjenjiv [nova odredba 19.18]. Npr. *Erica ×praegeri* promijenjena je u *Erica ×stuartii* (po čl. 11.3 Botaničkog kodeksa) tako da u *Erica ×praegeri* '*Stuartii*' treba zamijeniti naziv kultivara izbjegavajući tvorevinu *Erica ×stuartii* '*Stuartii*', pa je u nedostatku postojanja alternativnog naziva *D. L. Clarke* (1988) ustanovio kultivar *Erica ×stuartii* '*Charles Stuart*' [19.Ex.29].

Ime nije ustanovljeno ako 1. siječnja 1959. god. ili kasnije naziv kultivara sadrži riječ »*variety*« ili njihove kratice ili ekvivalente u drugim jezicima [19.19]. Npr. *Iris chrysographes* '*Insbrach Form*' nije ustanovljeno ime jer je objavljeno poslije 1958. god. (prihvaćeno ime je *Iris chrysographes* '*Insbrach*'); *Hebe* '*Longacre Variety*' i *Hypericum* '*Rowallane Variety*' ustanovljena su imena jer su oba objavljena prije 1959. god. [19.Ex.32].

Ime nije ustanovljeno ako 1. siječnja 1996. god. ili kasnije naziv kultivara sadrži sljedeće riječi ili ekvivalente u bilo kojem jeziku: '*cultivar*', '*grex*', '*group*', '*hybrid*', '*maintenance*', '*mixture*', '*selection*', '*sport*', '*series*' i '*strain*' ili mnoštvu od tih riječi ili riječi '*improved*' i '*transformed*' ili njihove ekvivalente u bilo kojem jeziku [19.20].¹¹

Isto tako, ime nije ustanovljeno ako 1. siječnja 1996. god. ili kasnije naziv kultivara pisan latinicom sadrži znakove ili simbole, osim apostrofa ('), zareza (,), uskliknika (!), točke (.), crtice (-), kose crte (/) ili obrnuto kose crte (\) [19.21]. Npr. nazivi '*Beryl*', '*Viscountess Cowdray*', '*Jeanne d'Arc*', '*Oh Boy!*', '*E. A. Bowles*', '*Sing, Sing, Sing*', '*ENT/100*', '*Go-go Dancer*' i '*Westward Ho!*' su prihvatljivi, ali '*Help!!!*' i '*Simon Who?*' to nisu [19.Ex.33].

Ime nije ustanovljeno ako naziv kultivara sadrži čestice ili simbole osim onih navedenih u čl. 19.21 (vidi i čl. 32.8 za simbole koji se transkribiraju) [nova odredba 19.22]. Npr. imena s nazivima '*Happy@home.com*', '*Sambuca®*', '*\$Million*', '*100%*', '*Two+Two*' i '*½Empty*' ne mogu biti ustanovljena, ali imena s nazivima '*Million Dollars*', '*Two Plus Two*' i '*Half Empty*' mogu se ustanoviti [19.Ex.35].

Ime nije ustanovljeno ako poslije 1. siječnja 1996. god. naziv u njegovu kultivaru sadrži latinsko ili opće ime roda (*genus*) kojemu je dodano [19.23]. Npr. *Castanea* '*Pale Chesnut*', *Gladiolus* '*Pink Gladiolus*', *Narcissus* '*Granny's Daffodil*', *Paeonia*

'Sussex Peony', *Phlox* 'Phlox of Sheep' i *Rhododendron* 'Mad' ne mogu se ustanoviti [19.Ex.36]. *Cryptomeria japonica* 'Sekkan-sugi' sadrži imenicu »sugi«, {to je japansko ime za rod *Cryptomeria*, ustanovljeno je ime budući da ga je objavio G. Künsmann 1983. god. Poslije 1995. god. niti jedan novi naziv kultivara u imenu *Cryptomeria* ne može imati riječ ili kao dio riječi »sugi« [19.Ex. 37].

Ime nije ustanovljeno ako poslije 1. siječnja 1959. god. naziv njegova kultivara je ime roda (*genus*) ili je opće ili lokalno ime vrste ili je druga označena kategorija (denomination class, 5.1) i ako bi upotreba takvog naziva zbunjivala [19.24]. Primjeri: imena *Erica* 'Calluna' i 'ljiva 'Apricot' ne mogu se ustanoviti jer na trčitu kao 'Calluna' heather odnosno 'Apricot' plum mogu izazvati zbunjenost. Međutim, sva imena kao ash 'Veronica', *Dianthus* 'Victoria', *Lilium* 'Erica', *Magnolia* 'Daphne' i *Rhododendron* 'Calypso' mogu se prihvatiti, iako nazivi kultivara jesu imena rodova ili vrstena imena u njihovom rodu, oni je malo vjerojatno izazvati zbunjenost ako se pišu 'Veronica' ash (engl. ash = brijest), 'Victoria' *Dianthus*, 'Erica' *Lilium*, 'Daphne' *Magnolia* i 'Calypso' *Rhododendron* [19.Ex. 38]. *Calluna* 'Heather', *Geranium* 'Herb Robert' i *Silene* 'Jupiterbloem' ne mogu se ustanoviti, jer »heather« na engl. jeziku opće je ime za *Calluna* (vrijes), »herb robert« je engl. opće ime za *Geranium robertianum* (smrdljiva iglica), a »jupiterbloem« nizozemsko je ime za *Silene flos-jovis* (pušina) [19.Ex.39].

Ime nije ustanovljeno ako je poslije 1. siječnja 1996. god. naziv njegova kultivara sličan postojećem nazivu u označenoj kategoriji (denomination class, 5.1) kojoj je dodijeljen, jer naziv može izazvati zbunjenost [19.25]. Primjer: ime *Ilex* 'Green Point' predloženo poslije 1. siječnja 1996. god. ne može biti ustanovljeno, jer može izazvati zbunjenost s već postojećim *I. crenata* 'Greenpoint' [19.Ex.40]. Ime *Erica carnea* 'Mrs D. E. Maxwell' ne može biti ustanovljeno jer može izazvati zbunjenost s postojećim imenom *E. vagans* 'Mrs D. E. Maxwell'; međutim, *E. carnea* 'S. A. Maxwell' može biti ustanovljeno ime [19.Ex.42].

Ime nije ustanovljeno ako poslije 1. siječnja 1959. god. naziv njegova kultivara pretjeruje u prednostima kultivara i koji može dovesti do zbunjenosti zbog kasnijeg uvođenja novih kultivara koji imaju usporediva svojstva [19.26]. Primjeri: ako su ustanovljeni poslije 1958. god. jabuka 'Earliest of All', *Vicia faba* 'Longest Possible' (bob) i *Laburnum* 'Latest and Longest' (zanovijet) ne mogu se ustanoviti [19.Ex. 44].

Ostale odredbe. Naziv kultivara može biti u obliku koda (ifre do 10 znakova, izuzevći razmake, i da ne sadrži više od četiri naizmjenične skupine slova ili brojki [nova odredba 19.27]. Npr. imena s nazivima kultivara '12AB34CD', '123-ABCD4', '123/ABCD4' i '123ABCD456' mogu se ustanoviti, ali imena s nazivima '12-AB 34 CD 1' i '1A2B/33' ne mogu se ustanoviti [19.Ex.45]. Izvjestan broj klonskih podloga proizveden je u East Malling Research Station (UK) i one su pročišćene s nizom naziva kao 'M9', 'M16', 'M25', 'M26' i 'M27' [19.Ex.46]. Kultivari *Helianthus annuus* s nazivima 'E9730LM', 'HA-OL 9', 'NS-HA26', 'PF 090 A', 'H 209 A/B' i 'PR64A82' ustanovljeni su odobrenjem Plant Breeder's Rights (vidi naprijed) [19.Ex.47].

Biljke ponekad kolaju pod brojčanim oznakama skupljača ili oplemenjivača, koje su sastavljene od više brojeva ili slova i brojeva. One se ne mogu smatrati nazivima kultivara [nova bilješka 19.N.2]. Npr. *Corydalis taliensis* ACE 2443 ne treba pisati *Corydalis taliensis* 'ACE 2443' niti *Corydalis taliensis* 'Ace 2443', jer u tom slučaju naziv je skupljačev priručni broj [19.Ex. 48].

Preporuke. Naziv treba biti kratak i praktičan i da ne sadrži pretjerano duge riječi koje se teško pišu ili izgovaraju [nova preporuka 19.Rec.A]. Npr. naziv 'Diplomgartenbauinspektor' nekim se osobama može smatrati pretjerano dugim i teškim za izgovor ili za pisanje [19.Ex.49].

Ime kultivara kojeg je naziv ime žive osobe ili sadrži takvo ime ne treba objaviti, osim ako je ta osoba dopustila upotrebu svoga imena [nova preporuka 19.Rec.B].

Ime kultivara ne treba objaviti ako njegov naziv sadrži izraz koji se vjerojatno susreće na trčitu te tako može izazvati zbunjenost [nova preporuka 19.Rec.C]. Npr. imena kultivara s nazivima 'Bonsai', 'Ten Dollars', 'Two Litres', 'Container Grown', 'Poisonous', 'Post Paid' i 'Tax Free' treba izbjegavati; međutim, za nazive 'Million Dollars' i 'Ten Bob Note' malo je vjerojatno da će izazvati zbunjenost na trčitu bilja [19.Ex.50].

Ne treba objaviti ime kultivara ako njegov naziv sadrži samo riječ ili riječi koje su opisne (pridjevne) i koje se mogu odnositi na neku opću oznaku ili oznake ili je vjerojatno biti opće u skupini srodnih kultivara [19.Rec.D]. Npr. imena s nazivima kultivara 'Blanche' (fr. ensko ime ili na francuskom »bijela«), 'Large', 'Large White', 'Double Red', 'Ogon' (japanski »zlatno« ili »zlatno«) i 'Variegated' (arolik) trebaju se izbjegavati [19.Rec.D].

Ne treba objaviti ime kultivara ako ono može stvoriti dojam da kultivar ima jedno ili više svojstava koja ne može imati [nova preporuka 19.Rec.E]. Npr. ne treba objaviti ime *Iris* 'American Flag' ako ono nije »flag« perunika (jer »flag« je izraz uzgajatelja perunika koji označava posebnu odliku cvijeta); ne treba objaviti ime jabuka 'Redskin' ako odnosna jabuka nema crvenu pokožicu; ne treba objaviti ime *Narcissus* 'Yellow Crystal' ako taj sunovrat nema žute cvjetove; ne treba obaviti *Rhododendron* 'White Beauty' ako taj slema ima crvene cvjetove [19.Ex.52].

Ne treba objaviti ime kultivara ako njegov naziv može stvoriti dojam da je kultivar izveden od drugog ili srodnog kultivara

koji to nije [nova preporuka 19.Rec.F]. Npr. ne treba objaviti ime *Lilium* 'Bellingham Supreme' ako taj kultivar ne može imati značajke koje su zajedničke za ostale pripadnike skupine *Lilium* Bellingham; ne treba objaviti ime jabuka 'Bramley's Wonder' ako ona nije izvedena od jabuke Bramley's Seedling [19.Ex.53].

Ne treba objaviti ime kultivara ako njegov naziv može izazvati pogrešan dojam o identitetu oplemenjivača, uzgajatelja, uvođitelja ili porijekla [nova preporuka 19. Rec.G]. Npr. ne treba objaviti *Potentilla* 'Davidson's Red' ako se njen pokret ne zove Davidson; ne treba objaviti ime jabuka 'East Malling Champion' ako taj kultivar nema povijesne veze s istraživačkom stanicom East Malling u Ujed. Kraljevstvu, poznatoj po uzgoju jabuka [19.Ex.54].

I na kraju ne treba objaviti ime kultivara ako njegov naziv može prouzročiti uvredu [nova preporuka 19.Rec.H].

Imena skupina. Ime skupine sastoji se od ispravnog imena roda ili njegove taksonomske jedinice i naziva skupine (vidi i 7.1) [20.1]. Npr. *Allium cepa* Shallot Group; *Brassica oleracea* Gemmifera Group; *Dracaena Deremensis* Group, *Hydrangea* Hortensia Group; *Hydrangea* Lacecap Group; *Rosa Polyantha* Group [20.Ex.1].

Naziv skupine mora biti riječ ili riječi ili fraza kojoj je dodana riječ »Group« ili njeni ekvivalenti u suvremenim jezicima [20.2]. Npr. *Abutilon* Darwinii Group; *Fagus sylvatica* Purple-leaved Group; *Vicia faba* Elatae Group [20.Ex.2].

Svaka riječ u nazivu skupine mora početi velikim slovom, osim ako jezični običaji zahtijevaju drukčije. Suprotno jezičnim običajima, riječ »Group« ili njeni ekvivalenti u suvremenim jezicima uvijek se pišu velikim početnim slovom, ako je prevedena u latinicu [20.3].

Ako je naziv skupine oblikovan iz prijašnjeg grekskog naziva (1. 3.3), taj se naziv koristi zajedno s riječi »Group« zamjenjujući riječ »grex« za oblikovanje naziva skupine [20.5]. Npr. *Lilium* Celica Group ustanovljena je izvorno kao grekski da pokrije sve križance između *L. 'Pumpkin Sweet'* i *L. 'Unique'* [20.Ex.3]. *Rhododendron* Jacqueline Group označena je za sve srodne križance između *R. 'Albatross'* i *R. facetum* [20.Ex.5].

Preporuka. Ime skupine ne treba objaviti ako je njen naziv isti ili je sličan nazivu u imenu kultivara koji je prethodno ustanovljen u određenoj kategoriji (denomination class, 5.1), osim ako je pojam te kategorije prikladniji od kategorije kultivara [nova preporuka Rec.20.A.]. Primjeri: *Hosta* Frances Williams Group ne treba objaviti poslije ustanovljenja *H. 'Frances Williams'* tako dugo dok taj kultivar postoji [20.Ex.6]. *Ranunculus ficaria* Brazen Hussy Group može se objaviti samo ako se smatra da se kultivar *R. 'Brazen Hussy'* ne može više razlikovati od ostalih biljaka koje imaju iste značajke [20.Ex.7].

Imena cijepljenih himera. Cijepljene himere označuju se formulom ili, ako su spoj dvaju rodova, imenom roda u latinskom obliku [21.1]. Formula za cijepljenu himeru sastoji se od prihvaćenih imena sastavnih taksonomskih jedinica poredanih abecednim redom i povezanih znakom zbrajanja (+). S obje strane tog znaka mora ostati razmak [21.2]. Npr. *Crataegus* + *Mespilus*, *Cytisus purpureus* + *Laburnum anagyroides* i *Syringa chinensis* + *S. vulgaris* formule su za cijepljene himere [21.Ex.1].

Ako sastavne taksonomske jedinice cijepljene himere pripadaju različitim rodovima može se oblikovati jedinstveno latinsko ime kombinirajući dio imena jednog sastavnog roda povezano sa samoglasnikom punog imena drugog sastavnog roda. Tako oblikovano rodovno ime ne mora biti isto kao ono drugoga roda ili rodovnog križanca valjano objavljenog prema odredbama Botaničkog kodeksa (Odjeljak IV) [21.3]. Npr. +*Crataegomespilus* ime je cijepljene himere između *Crataegus* i *Mespilus*, međutim ×*Crataegomespilus*, objavljeno po odredbama Botaničkog kodeksa, ime je križanca između *Crataegus* i *Mespilus* [21.Ex.2].

Ako je rodovno ime oblikovano po prethodnom članku, ime kultivara cijepljene himere sastoji se od rodovnog imena cijepljene himere i naziva kultivara [21.4]. Npr. +*Laburnocytisus* 'Adamii' ime je cijepljene himere od *Cytisus purpureus* i *Laburnum anagyroides* [21.Ex.3]. +*Crataegomespilus* 'Dardarii' ime je cijepljene himere od *Crataegus monogyna* i *Mespilus germanica*, međutim ×*Crataegomespilus gillottii* ime je križanca između dvije vrste [21.Ex.4].

Ako sastavne taksonomske jedinice cijepljene himere pripadaju istom rodu, ime cijepljene himere je ime roda povezano s nazivom kultivara [21.5]. Npr. *Camellia* 'Daisy Eagleson' cijepljena je himera koja ima tkivo *C. sasanqua* 'Maiden's Blush' u spoju s *C. japonica* [21.Ex.5].

Osebnije cijepljene himere mogu nastati od istih sastavnih taksonomskih jedinica u slučaju ako se smatraju odvojenim kultivarima i prema tome su imenovani [21.6]. Npr. +*Crataegomespilus* 'Dardarii' i +*Crataegomespilus* 'Jules d'Asnières' odvojeni su kultivari od cijepljene himere *Crataegus monogyna* + *Mespilus germanica* [21.Ex.6].

Objavljivanje i ustanovljenje imena

Opći uvjeti objave. Objava je načelo nomenklature prema kojemu određena pravila moraju biti ispunjena prije ustanovljenja imena i da budu dostupna javnosti [G]. U smislu ovoga Kodeksa, objava je stvarna samo raspodjelom u tiskanom ili na sličan način umnoženom obliku, uključujući neizbrisiv vlastiti ispis (prodajom, zamjenom ili poklonom) da je dostupna široj javnosti ili najmanje botaničkim, poljoprivrednim, {umarskim ili vrtlarskim institutima s knjižnicom dostupnom općenito botaničarima, poljoprivrednicima, {umarima ili vrtlarima. Objava nije stvarna (a) objavom novih imena na javnim skupovima, (b) stavljanjem imena na etikete u zbirkama ili vrtovima otvorenim za javnost, (c)

izdavanjem mikroforma¹² rukopisa, tipkanog rukopisa ili drugog objavljenog teksta, (d) objavom putem elektronskih sredstava ili (e) objavom povjerljivih tragova¹³kih lista koje općenito nisu dostupne [22.1].

U smislu ovoga *Kodeksa*, tiskovina je objava umnožena bilo kojim grafičkim ili mehaničkim postupkom s brojnim, jednakim, nepromjenjivim i neizbrisivim primjercima. Izdavanje mikroforma, neobjavljene teze i neznanstvene novine ne smatraju se stvarnom objavom [22.N.1]. Također, u smislu ovoga *Kodeksa*, neizbrisiv rukopis je rukom pisan tekst umnožen nekim mehaničkim ili grafičkim postupkom kao litografijom (kamenom matricom), ofsetom (gumenom matricom) ili metalnom matricom [22.N.2]. Unatoč čl. 22.1, kineske, japanske i korejske knjige smatraju se objavljenima ako su prije 1. siječnja 1900. god. ručno prepisane od ručno pisanog izvornika [22.2].

Imena me|urodovnih cijepljenih himera ne smatraju se objavljenim ako se 1. siječnja 1953. god. ili kasnije pojavljuju bilo u djelima neizbrisivih rukopisa ili u trgovačkim katalozima ili u neznanstvenim novinama bilo ako su objavljena u listama za zamjenu sjemena 1. siječnja 1973. god. ili kasnije [nova odredba 22.3].

Preporuke. Autori trebaju izbjegavati objavljivanje novih imena kultivara ili skupina u bilo kojim kratkotrajnim publikacijama, osobito u onima koje su umnožene u ograničenom ili nepoznatom broju primjeraka, gdje trajnost teksta može biti ograničena, gdje broj primjeraka nije poznat ili gdje tiskovina ne|e stići do korisnika prema čl. 22.1 [22.Rec.A]. Naravno se preporučuje da se primjerci tiskovina, osobito trgovački katalozi koji sadr|e nova imena kultivara ili skupina, upute odgovaraju|oj me|unarodnoj upravi za registraciju kultivara i, ukoliko je mogu|e, knjižnicama koje održavaju zbirku takvih tiskovina [22.Rec.B].

Datum objave imena. Smatra se da je publikacija stvarna samo ako 1. siječnja 1959. god. ili kasnije, uz ime kultivara, skupine ili cijepljene himere, sadr|i i datum objave, a kao najmanji uvjet, godinu izdanja [23.1].

Datum je publikacije onaj koji je ostvaren u skladu s čl. 22.1. U pomanjkanju takvog datuma ili onoga kad je izdava| ili njegov zastupnik pustio publikaciju u javnost, mora se prihvatiti onaj datum koji je naveden u publikaciji [23.2].

U slu|ajevima kad datirani trgovački katalog ili druga datirana publikacija pokriva više od jedne godine ili vremensko razdoblje od dvije godine, u pomanjkanju dokaza, najraniji datum smatra se datumom publikacije [23.3]. Npr. trgovački katalog koji pokriva razdoblje od ljeta 1993. god. do prolje|a 1994. god. smatra se da je objavljen u ljeto 1993. godine [23.Ex.1].

Unatoč čl. 23.1, ako trgovački katalog nema podatak o datumu, kasnije objavljeno istra|ivanje može odrediti stvarni datum publikacije [23.4].

Uvjeti za ustanovljenje imena. Da bi ime kultivara ili skupine bilo ustanovljeno ono mora biti a) objavljeno (22.1–22.3) od početnog datuma za odnosni označeni razred (5.1), (b) datirano u publikaciji (23), (c) u obliku koji udovoljava uvjetima čl. 19.6–19.27 za kultivar ili čl. 20.4–20.5 za skupinu ili čl. 21.3 za me|urodovnu cijepljenu himeru i (d) ako je objavljeno poslije 1. siječnja 1959. god. da je popra|eno opisom ili pozivom (*reference*) na prije objavljen opis (vidi i 24.3–24.4) [24.1].

U smislu ovoga *Kodeksa*, opis je rije| ili rije|i koje (a) upu|uju na jedno ili više svojstava ili značajki kultivara ili skupine, ili (b) razlikuju novi kultivar ili skupinu od one kojoj je ime prethodno ili istovremeno ustanovljeno [nova odredba 24.2]. Unatoč čl. 24.1, imena me|urodovnih cijepljenih himera (21.3) i skupina koje su utemeljene isključivo na posebnom porijeklu (3.3) smatraju se da su ustanovljena, ako su prihva|ena imena roditelja cijepljenih himera ili skupina bila priznata u vrijeme kao {to predvi|a čl. 24.1a–24.1c [nova odredba 24.3]. Npr. +*Crataegomespilus* ustanovio je Simon-Louis (1899) na iskazu da su sastavne taksonomske jedinice *Crataegus* i *Mespilus* [24.Ex.1].

Unatoč čl. 42.1, ime kultivara ustanovljeno je ako je prihva|eno pod ekvivalentnim nazivom kao dio dopuštenih prava u registru kojeg vodi ovlaštena uprava za registraciju bilja [24.4].¹³ U pravilima nekih ovlaštenih uprava za registraciju bilja naziv »variety denomination«

koristi se u smislu »ime odobreno za trgovinu« i odgovara izrazu »ime kultivara«, kao {to odre|uje ovaj *Kodeks* [24.N.1].

Ime koje nije prihva|eno od autora koji ga je objavio ili je privremeno navedeno u popisu Me|unarodne uprave za registraciju kultivara ili ovlaštene uprave za registraciju bilja, ne smatra se da je ustanovljeno [24.5]. Razna označivanja koja su prije dopuštenja Plant Breeders' Rights samo predložena, smatraju se da nisu ustanovljena; samo ako su takva prava dopuštena i odluka objavljena, mogu se smatrati da su razna označivanja ustanovljena. Datum tog imena datum je dopuštenja tih prava [nova bilješka 24.N.2].

Ime kultivara, skupine ili me|urodovne cijepljene himere ne smatra se da je ustanovljeno ako, u vrijeme objave, ne postoje biljke za koje se predla|e ime [24.6].

Osim odredbe čl. 10.2 i 29.2, ako su dva ili više imena kultivara ili skupine objavljena istovremeno u istom djelu za koje se smatra da su isti kultivar ili skupina, samo jedno ime može biti ustanovljeno. U nedostatku jasnih uputa niti jedno ime ne može se smatrati kao ustanovljeno [24.7].

Preporuke. U opisu svakog kultivara ili skupine mora se navesti po čemu se kultivar ili skupina razlikuje od sličnog kultivara ili skupine [Rec.24.A.]. Poziv (*referenca*) na prethodni opis mora sadr|avati (a) ime autora, (b) puni naslov publikacije, (c) stranice na kojima se nalazi opis i (d) godinu objave [Rec.24.B]. Ilustraciju treba pratiti opis novog kultivara

[Rec.24.C]. Ako se objavljuje ime novog kultivara, mora se navesti porijeklo i povijest kultivara, izvo|enje ili zna~enje naziva kultivara, ime izvoditelja ili uzgajatelja, imenovatelja i uvoditelja, ako su poznati [Rec.24.D.]. Ako je novo ime kultivara ili skupine ustanovljeno na pismu koje nije latinica, transliteracija (30) ili transkripcija (31) mora se istovremeno provesti u latinici prema standardima ovoga *Kodeksa* [Rec.24.E.]. Primjerak novog kultivara ili skupine, u `ivom ili mrtvom stanju, mora se poslati odgovaraju}oj Me|unarodnoj upravi za registraciju kultivara ili javnom herbariju koji vodi zbirke nomenklturnih standarda (App. IV) sa slikom u boji, ilustracijom ili drugim odgovaraju}im stvarima [Rec. 24.F.]. Ako se ustanovljuje ime kultivara ili skupine, mora biti navedeno ime institucije ili druge organizacije koja vodi nomenklturne standarde za kultivar ili skupinu [Rec.24.G.].

Navo|enje imena autora. Nije neophodno navoditi ime autora koji je ustanovio ime kultivara ili skupine [25.1].

Ako se `eli navesti ime autora kultivara ili skupine, ono se pi|e iza naziva kultivara ili skupine; u tom slu~aju ime autora s ustanovljenjem imena mora se navesti bez obzira na bilo koji izvorni taksonomski polo`aj naziva [25.2]. Npr. ime *Larix decidua* 'Cervicornis' Beissner mo`e se koristiti makar je kultivar izvorno objavljen kao *L. europaea* var. *cervicornis* Beissner [25.Ex.1].

Ako je naziv skupine oblikovan u nelatinskom jeziku preveden (translatiran, ~l.29.2) ili ako je kultivar ili naziv skupine prenijet u drugo pismo (transliteriran, 30.1) ili je prepisan (transkribiran, 31) ili ispravljan kao {to je predvi|eno u ~l. 19.10–19.11 ili ~l. 32, takvo ime autora i datum isto je kao i izvorno ime [25.3].

Ako je ime ustanovljeno po Me|unarodnoj upravi za registraciju kultivara u ime registranta, autor imena ne mo`e biti onaj koji je objavljen u registru, nego je ime autora ime registranta [25.4]. Npr. *Narcissus* 'Tidebrook' ustanovljen je u Me|unarodnom registru sunovrata (International daffodil register) 1994. god., pa je autor naziva N. A. Burr naveden kao registrant imena u toj publikaciji [25.Ex.2].

Kao autor imena kultivara ustanovljenog po propisima ovla{tene uprave za registraciju bilja (Statutory plant registration authority, SPRA, vidi 24.4) prihva}a se osoba ili organizacija kojoj je to pravo dopu{teno [25.5]. Npr. puno ime kultivara i autora odre|ene jabuke pi|e se *Malus domestica* 'Star Lady' P. Brindle kao ime koje je ustanovljeno u slu`benom ~asopisu Novozelandske uprave za biljne kultivare (1999), gdje je odre|eno da je P. Brindle »vlasnik« toga prava [25.Ex.4].

Preporuka. Ako je ime autora navedeno iza imena kultivara ili skupine, moraju se primijeniti odredbe ~l. 46, 47. i 50. Botani~kog kodeksa, a ako se `eli tada i one za kratice autora, gdje god je to izvedivo [Rec.25.A].

Izbor, ponovna upotreba i odbacivanje imena

Izbor imena. Ako su dva ili vi|e kultivara ili skupine ustanovljena kori{tenjem naziva u latinskom obliku prema odredbama ~l. 19.6 – 19.8 ili ~l. 20.4, i ako je nesigurno koje }e od tih imena najbolje osigurati trajnu upotrebu, prihva}a se ime s nazivom koje se temelji na najranijem valjano objavljenom latinskom nazivu bez obzira na izvorni stupanj (rang) [26.1]. Npr. najranije raspolo`ivo ime za ljubi~astocrvene bukve u stupnju *varietas* je *Fagus sylvatica* var. *atropunicea* Weston, 1770, a u stupnju *forma* je *Fagus sylvatica* f. *atropurpurea* Kirchner, 1864. Oba su imena {iroko kori{tena. Ako je ta taksonomska jedinica kasnije priznata bilo kao kultivar (~l. 2) ili kao skupina (~l. 3), tada se kao kultivar koristi ime *F. sylvatica* 'Atropunicea' ili kao *F. sylvatica* Atropunicea Group [26.Ex.1].

Ako su u upotrebi dva ili vi|e imena za isti kultivar, za ime koje }e najbolje o~uvati trajnu upotrebu, izabire se ono koje je prihva}eno od odgovaraju}e Me|unarodne uprave za registraciju kultivara, bez obzira na stupanj u kojem bi taj naziv mogao biti ustanovljen (~l. 24.1) ili po na~elu prvenstva (~l. 10.1) [26.2]. Npr. ime *Erica vagans* var. *kevernensis* valjano je objavljeno 1922. god. prema odredbama Botani~kog kodeksa, a *E. vagans* 'Kevernensis' je kori{teno kao ime kultivara prema odredbama ~l. 19.6 ovoga Kodeksa; *E. vagans* 'St Keverne' objavljena je tri godine kasnije za isti kultivar i sada se to ime koristi vrlo mnogo. Me|unarodna uprava za registraciju kultivara odlu~ila je da se za vrijesak prihvati kasnije ime koje }e najbolje o~uvati trajnu upotrebu [26.Ex.2].

Ako se do sada priznata vrsta ili podvrstena (infraspecies) taksonomska jedinica vi|e ne smatra osebujnom taksonomskom jedinicom, ime koje je odre|eno prema Botani~kom kodeksu i ako ono na drugi na~in name}e ne`eljenu izmjenu naziva za kultivar ili skupinu, naziv u imenu za prija{nju taksonomsku jedinicu (*a*) mo`e biti ugra|en u postoje}i naziv kultivara pod uvjetom da je kasniji naziv tako|er u latinskom obliku, ili (*b*) mo`e tvoriti naziv kultivara (~l. 19.6), ili (*c*) mo`e tvoriti naziv skupine (~l. 3.2). Takav postupak ne uklju~uje bilo kakvu izmjenu navo|enja autora [26.4]. Primjeri: ako je *Cedrus atlantica*, iz taksonomskih razloga, uklju~en kao dio *C. libani* i tako dugo dok nema va`nost za tvorbu *C. libani* Atlantica Group (~l. 3.2), kultivar *C. atlantica* 'Aurea' izvorno pripisan A. H. Kent-u 1900. god. mo`e promijeniti svoje ime u *C. libani* 'Atlantica Aurea' Kent, da bi se izbjegla zabuna s *C. libani* 'Aurea' Sénéclauze, 1858 [26.Ex.3]. Ime *Retinospora squarrosa* valjano je objavio Zuccarini 1844. god. za biljku koju je Siebold unio iz Japana u Belgiju. Sada se smatra da je ta biljka kultivar *Chamaecyparis pisifera* te se naziva *C. pisifera* 'Squarrosa' [26.Ex.4]. Ako *Hosta fortunei* nije vi|e priznata kao vrsta, ali se naziv koristi za tvorbu imena skupine (~l. 3.2), ime *H. fortunei* 'Albopicta' mo`e se pisati kao *Hosta* (Fortunei Group) 'Albopicta' [26.Ex.5].

Preporuke. Pronala`enje davno zaboravljenih ili zastarjelih imena kultivara, koja imaju prvenstvo pred ustanovljenim

imenima sada u upotrebi za isti kultivar, treba izbjegavati. Ako se ustanovi da ime ima prednost pred postojećim imenom (čl. 10.1), primjenjuju se odredbe čl. 17 [26.Rec.A]. Primjer: *Malus domestica* 'Mullins's Yellow Seedling', koju je kao slučajni sjemenjak ustanovio A. H. Mullins, uvedena je 1914. god. i preimenovana u 'Golden Delicious' 1916. god. Naziv 'Golden Delicious' toliko je dobro poznat da ime ne treba mijenjati u korist izvornog naziva [26.Ex.6].

Ponovna upotreba imena. Ime kultivara ili skupine ne smije se ponoviti u istoj označenoj kategoriji (denomination class, 5.1) za bilo koji kultivar ili skupinu, osim ponavljanja imena kultivara ili skupine koje je prihvaćeno po odgovarajućoj Upravi za registraciju kultivara [27.1]. Ime se također može ponoviti po odredbama ovlaštene uprave za registraciju [nova bilješka 27.N.1]. Ostale odredbe u čl. 27 određuju koji uvjeti trebaju biti ispunjeni da bi Međunarodna uprava za registraciju kultivara mogla prihvatiti ponovnu upotrebu imena kultivara ili skupine [27.2 – 27.5]. U tom smislu zanimljiva su sljedeća dva primjera: Ime *Tulipa* 'Liberty' ustanovili su Krelage i sin prije 1926. god., a isto ime ustanovio je P. Vooren za drugi kultivar 1988.god.; da bi se izbjegla zabuna, ta se imena mogu pisati u uglatim zagradama *Tulipa* 'Liberty' [Krelage, pre-1926] i *Tulipa* 'Liberty' [Vooren, 1988] [27.Ex.1]. Da bi se razlikovali kultivari istog naziva, imena odgajatelja pišu se u okruglim zagradama: *Rhododendron* 'Madonna' (Brooks) i *R.* 'Madonna' (Gable) [27.Ex.2].

Odbacivanje imena. Odbačeno je ono ime koje se ne koristi uslijed nemogućnosti da udovolji određenim pravilima Kodeksa uzgajanja bilja [G]. Ime kultivara, skupine ili cijepljene himere ne koristi se ako je protivno odredbama ovoga Kodeksa (ali vidi čl. 10.2 – 10.5, 17.1 i 26.1 – 26.3) [28.1].

Unatoč čl. 28.1, ime kultivara, koje je prihvaćeno i objavljeno po ovlaštenoj upravi za registraciju bilja, ne smije se odbaciti po odredbama ovoga Kodeksa, čak ako se koristi naizmjenična terminologija (2.N.4) [28.2]. Npr. Ručica Ausburton objavljena je od Državnog ureda za patente i trgovačke oznake SAD 1994. god. s natjecateljskom izjavom da je »nova i odvojena odlika (variety)«. Iako se riječ kultivar ne pojavljuje u publikaciji o dopuštenim pravima (2.N.4), ime kultivara je ručica 'Ausburton' i ne može se odbaciti [28.Ex.1]. Ime *Chrysanthemum* 'Dewwhite Improved' ustanovljeno je po pravima Plant Breeders' Rights u Nizozemskoj 1996. god.; iako je naziv kultivara u suprotnosti s čl. 19.20 ovoga Kodeksa, ime se ne može odbaciti [28.Ex.2].

Ako je ustanovljeno ime kasnije uspješno osporavano da je u proturječju s prijašnjim pravima, kao što je upotreba zaštitnog znaka ili poznatog imena ili kratica međunarodnih ili drugih međunarodnih organizacija koje su međunarodnim ugovorima same po sebi isključene iz područja zaštitnih znakova, ustanovljeno ime odbacuje se i određuje zamjensko ime [nova odredba 28.3]. Npr. imena kultivara koji sadrže riječi 'United Nations' i 'World Bank' ili akronime 'UNESCO' ili 'WIPO' mogu se odbaciti jer ona predstavljaju imena organizacija čija su imena, prema Pariškoj konvenciji, isključena od zaštitnih znakova [28.Ex.5].

Ime kultivara ili skupine odbacuje se ako je njegova objava protivna izraženoj elji uzgajatelja ili oplemenjivača [28.4]. Tamo gdje je ime odbačeno i uvedeno zamjensko prema prijašnjim izdanjima ovoga Kodeksa, odbačeno ime ne može se prihvatiti prema odredbama sadašnjeg Kodeksa [28.5]. Npr. ime *Erica cinerea* 'Lily' odbacila je Međunarodna uprava za priznavanje kultivara, jer je ono u opreci s čl. 17.13 Kodeksa iz 1995. god. Kasnije je (2000) kao zamjensko ime objavljeno *Eirica cinerea* 'Lily Evelyn' i to kasnije ime ne može se izmijeniti u prilog odbačenog imena po načelu prvenstva (10.1), a prema sadašnjem čl. 19.24 [28.Ex.8].

Translacija, transliteracija i transkripcija

Prevođenje (translacija) naziva. Ako se ime kultivara pojavljuje u publikaciji na jeziku drukčijem od onoga u izvornoj publikaciji, naziv se ne može prevoditi (međutim, može se transliterirati po čl. 30 ili transkribirati po čl. 31) [29.1]. Npr. naziv kultivara za korabicu *Brassica oleracea* 'Nichtsschiessender' ne može se prevoditi [29. Ex.1].

Unatoč čl. 29.1, ako je naziv kultivara iz trgovačkih razloga preveden (translatiran) u drukčiji jezik, prevedeni se naziv smatra trgovačkom oznakom [29.N.1]. Npr. *Clematis* Blue Angel ('Blekitny Aniol') i *Cucumis sativus* Noa's Forcing ('Noas Treib') smatraju se trgovačkim oznakama jer su ti nazivi prevedeni iz izvornoga jezika [29.Ex.3].

Ako je naziv ustanovljen u jeziku koji nije latinski, naziv u imenu skupine može se prevesti [29.2]. Npr. kultivari *Fagus sylvatica* s ljubimastim listovima mogu se označiti kao *F. sylvatica* Purple-leaved Group (engleski), *F. sylvatica* Groupe à Feuilles Pourpres (francuski), *F. sylvatica* Purpurblätterige Gruppe (njemački) i *F. sylvatica* Gruppo con Foglie Purpuree (talijanski) [29.Ex.4]. *Brassica oleracea* Brussels Sprout Group (engleski) može se prevoditi kao *B. oleracea* Groupe du Chou de Bruxelles (francuski) i *B. oleracea* Rosenkohl Gruppe (njemački) [29.Ex.5].

Ako je naziv skupine u latinskom obliku (čl. 3.2) on se ne može prevoditi [nova bilješka 29.N.2].

Unatoč čl. 29.2, nazivi greks imena (čl. 3.3) ne smiju se prevoditi; međutim, oni se mogu transliterirati po čl. 30 ili transkribirati po čl. 31 [nova odredba 29.3].

Prenošenje naziva u dugo pismo (transliteracija). Ako naziv kultivara ili skupine u jednom alfabetskom pismu treba iskazati u drugom alfabetskom pismu, on se transliterira slovo po slovo [30.1]. Za transliteraciju u drugo ili iz drugog alfabetskog pisma, od kojih je jedno od njih latinica, primjenjuju se standardi najnovijeg izdanja ALA-LC RT Kongresne knjižnice SAD (30.2). Izdanje iz 1997. god. sadrži 54 sheme za latinizaciju i transliteraciju te obuhvaća više od 150 jezika u

raznim nelatiničkim pismima [nova bilješka 30.N.1].¹⁴

Ako se ćirilski nazivi 'Николай Рубцов' i 'Лютер Бербанк' transliteriraju u latinicu, oni se pišu 'Nikolai Rubtsov' odnosno 'Luther Burbank'; ako se nazivi 'Purpurea Plena Elegans' i 'Star of India' transliteriraju u ćirilicu, oni se iskazuju kao 'Пурпуреа Плена Элеганс' odnosno 'Стар оф Индиа' [30.Ex.1].

Prilagođavanje izgovora naziva iz jednog pisma izgovoru u drugom pismu (transkripcija). Transkripcija naziva iz Modernog standardnog kineskog ideografskog pisma (*Mandarin*) u latiničko pismo provodi se prema Pinyin sustavu izloženom u ALA-LC RT [31.1]. Radi posebnih znakova primjeri su ovdje ispušteni.

Transkripcija korejskih fonetskih znakova (*Hangeul*) u latiničko pismo provodi se prema McCune-Reischauer sustavu izloženom u Proklamaciji 2000-8 Ministarstva kulture i turizma Republike Koreje [31.2]. Primjeri su ispušteni.

Transkripcija japanskih znakova (ideografski *Kanji* ili fonetski *Hiragana* i *Katakana*) u latiničko pismo provodi se po modificiranom Hepburn sustavu primijenjenom u Kenkyusha's New Japanese-English Dictionary (3. izdanje ili kasnije) za standardizaciju izloženom u ALA-LC RT [31.3]. Primjeri su ispušteni.

Ako se koriste dijakritički znakovi koji označavaju da se samoglasnici, transkribirani iz *Kanji*, *Hiragana* ili *Katakana* pisma u latiničko pismo, izgovaraju dugo, *macron* (overscore, znak za naglasak) ostaje u upotrebi i ne može se zamijeniti drugim dijakritičkim znakom [nova odredba 31.4]. Npr. naziv *Prunus* 'Chsh-hizakura' ne smije se pisati kao 'Chôshû-hizakura' [31.Ex.6].

Pravopis

(U čl. 32 od 15 odredbi sedam je novih.) Ispravno pisanje naziva u latinskom obliku koji su izvorno objavljeni po pravilima Botaničkog kodeksa (ICBN), a koji su poslije korišćeni kao nazivi kultivara ili skupine (po čl. 19.6 ovoga Kodeksa) određeno je u suglasnosti s odredbama čl. 60 Botaničkog kodeksa [32.1].

Ispravno pisanje naziva u jeziku koji nije latinski ono je koje je navedeno njegovim ustanovljenjem (čl. 24.1) [nova odredba 32.2].

Unatoč čl. 32.2, nehotične pogreške u izvornom pisanju naziva kultivara ili skupine treba ispraviti [32.3]. Npr. ime *Rhododendron* 'Sherbrook' kasnije je ispravljeno u *R.* 'Sherbrooke' [32.Ex.1].

Akcenti i drugi dijakritički znakovi ostaju u nazivima kultivara ili skupine, osim kao što je određeno u čl. 32.5 [32.4].

Dijareza [*diaeresis* = dijakritički znak (¨) iznad drugoga od dvaju samoglasnika u nizu označava da se oni izgovaraju odvojeno, G] može se transkribirati bez dodavanja posebnih znakova [nova odredba 32.5]. Npr. nazivi kultivara 'Chloë' i 'Zoë' mogu se pisati 'Chloe' i 'Zoe' [32.Ex.4].

Akcenti i drugi dijakritički znakovi, bez obzira na dijarezu, mogu se dodati u nazivima ako se smatra da bolje odgovaraju jezičnim običajima [nova odredba 32.6]. Npr. imena *Aster amellus* 'Veilchenkoenigin' i *Phlox paniculata* 'Kirchenfuerst', koja su izvorno napisana bez dijakritičkih znakova, mogu se pisati *Aster amellus* 'Veilchenkönigin' i *Phlox paniculata* 'Kirchenfürst' [32.Ex.5].

Ligature -æ- i -œ- koje se čitaju zajedno mogu se transkribirati kao odvojena slova -ae- i -oe- [nova odredba 32.7].

Njemačko slovo »ß« u nazivu može se transkribirati kao »ss«; ampersand »&« kao »and« ili njegovim ekvivalentima u drugim jezicima; znak # ako označava brojku u nazivu može se pisati skraćeno »No« ili ekvivalentnom kraticom u drugim jezicima ili pisati u skladu s jezikom publikacije u kojoj je naziv ustanovljen [nova odredba 32.8].

Nazivi kultivara i skupina ili dijelovi tih naziva ne smiju se kratiti (osim odredbe u čl. 14.2 – 14.3). Iznimka je dopuštena za nazive koji uključuju riječi i oblike adresa normalno skraćenih u suglasnosti s jezičnim običajima. Upotreba takvih kratica neobvezna je, ali ako se čeli, skraćene se riječi moraju pisati u punoj suglasnosti s jezikom publikacije u kojoj je ustanovljenje objavljeno. Te se varijante smatraju ekvivalentnim nazivima [32.9]. Primjeri: *Astrantia major* 'Sunningdale Variegated' ne smije se kratiti u *A. major* 'Sunningdale Var.' [32.Ex.7]. *Nerium* 'Professeur Durand' i *Cedrus* 'Mount Saint Catherine' mogu se pisati kao *Nerium* 'Prof. Durand' odnosno *Cedrus* 'Mt St Catherine'; ako se nazivi u *Clematis* 'Ed. André' i *Nymphaea* 'Dr Florence' pišu u cijelosti, tada se moraju pisati *Clematis* 'Edouard André' odnosno *Nymphaea* 'Docteur Florence', jer je jezik publikacije u kojoj su oba imena ustanovljena francuski [32.Ex.8].

Unatoč čl. 32.9, nazivi kultivara ili skupine izvorno objavljeni s inicijalima osobnih imena ne smiju se umjesto inicijala pisati punim imenima [32.10]. Npr. *Crocus chrysanthus* 'E. A. Bowles' ne može se promijeniti u *C. chrysanthus* 'Edward Augustus Bowles'; naziv 'M. Charles Coëz' ne može se proširiti u 'Monsieur Charles Coëz', iako »M« znači Monsieur, ali u slučaju *Dianthus* kultivara može se koristiti odgovarajući naziv 'Monsieur Charles Coëz'; *Picea pungens* 'J. James' ne može se izmijeniti u *P. pungens* 'Jesse James', iako je naziv posvećen uspomeni znamenitoj osobi američke povijesti [32.Ex.9]. U svrhu dosljednosti, ako je naziv kultivara ili skupine kratica, iza kratice dodaje se prazno mjesto, iako je kratica akronim ili je nova riječ izvedena spajanjem drugih riječi ili saimanjem riječi kad se ne dodaje razmak [nova odredba 32.11]. Npr. engleska riječ »Professor« kao kratica piše se Prof., međutim riječi »Doctor«, »Mister« i »Saint«, ako se krates, pišu se Dr, Mr, odnosno St [32.Ex.20]. 'M.C.C.' inicijali su za Marylebone Cricket Club, a ne rimske brojke; inicijali 'U.S.S. Enterprise' predstavljaju »United Star Ship« [32.Ex.11]. Naziv 'Pride of NASA' ne treba pisati 'Pride of N.A.S.A.' jer NASA je akronim za National Aeronautical and

Space Agency [32.Ex.12].

Nazivi kultivara ili skupina povezani sa spojnicama, u riječima koje nisu latinske, ne mogu se promijeniti u jednu riječ ili u odvojene riječi, osim ako se ispravljaju gramatičke pogreške izvornog pisanja [32.12.]. Npr. *Narcissus* 'Commander--in-Chief' ne može se promijeniti u *N. 'Commander in Chief'* [32.Ex.13].

Osim ako jezični običaji zahtijevaju drukčije, drugi i sljedeći dijelovi riječi povezani crticama počinju malim početnim slovom [32.13]. Primjeri: *Achimenes* 'Show-off', *Crocus chrysanthus* 'Eye-catcher', *Galanthus* 'Celia Blakeway-Phillips', *Pelargonium* 'Chi-Chi' (znameniti panda), *Fuchsia* 'Shangri-La', *Hedera helix* 'Baden-Baden', *Nymphaea* 'Gloire de Temple-sur-Lot' i *Rhododendron* 'Tri-Lights' (pripadnik R. Northern Lights Group) [32.Ex.14]. *Prunus* 'Beni-chidori' (naziv znači »crimson plover«, grimizna vjeverica, ptica), *Prunus* 'Hikaru Genji' (naziv u spomen znamenitom književniku 10-tog stoljeća), *Camellia* 'Murasaki Shikibu' (naziv se odnosi na ime autora »The Tale of Genji«) [32.Ex.15].

U svrhu dosljednosti, premda jezični običaji zahtijevaju drukčije, ako naziv kultivara ili skupine sadrži posvojnu imenicu u jednini, iza imenice piše se apostrof zajedno sa slovom »s«. Ako naziv kultivara ili skupine sadrži posvojnu imenicu u množini, apostrof se piše iza imenice u množini [nova odredba 32.14]. Npr. ime 'Anne's Gold' (osobno ime Anne); 'James's Silver' (prema imenu osobe James); 'Nelsons' Garden' (prema imenu vrta gospodina i gospođe Nelson); 'Richards' Blue' (prema gospodinu i gospođi Richards) [32.Ex.16].

Očito pogrešna upotreba apostrofa ili crtice u nazivu kultivara ili skupine može se ispraviti samo nakon ispitivanja izvornih odnosa riječi [32.15]. Npr. *Hosta* 'Shelley's' ispravlja se u *H. 'Shelleys'* [32.Ex.17]. *Rhododendron* 'Terra-Cotta' ispravlja se u *R. 'Terracotta'*, jer je kultivar nazvan po boji cvjetova, a ne po vlastitom imenu Terra Cotta [32.Ex.18].

Preporuka. Slobodu u ispravljanju naziva kultivara ili skupine treba koristiti oprezno, posebno ako se mijenja značenje prvog sloga, a pogotovo prvog slova u nazivu [32.A].

Imena rodovnih križanaca

Novost u ovom izdanju Kodeksa uvrštenje je Odjeljka o imenovanju rodovnih križanaca. Budući da je mnogo rodovnih križanaca stvoreno ljudskom djelatnošću, Povjerenstvo za imenovanje uzgajnog bilja smatra da je vrijedno u ovo izdanje uključiti dio koji je izveden i prilagođen prema najnovijem izdanju Botaničkog Kodeksa (ICBN, 2000), tj. njegova Dodatka I. (App. I.). Botanički kodeks ostaje i dalje temeljni izvor podataka za imenovanje križanaca.

Odjeljak III. ima 14 članaka i 10 stavaka primjera. Odredbe svih članaka pozivaju se na odnosne članke u spomenutom dodatku Botaničkog kodeksa.

Budući da je prikaz Dodatka o križancima u Botaničkom kodeksu već objavljen, upućuje se na prikaz Botaničkog kodeksa (BRITVEC, M. & B. BRITVEC, 2003).

Registracija imena

U smislu ovoga Kodeksa registracija je prihvatanje imena kultivara ili skupine po upravi odgovornoj za registraciju takvih imena [Div.IV.1].

Međunarodna uprava za registraciju kultivara (*International Cultivar Registration Authority, ICRA*) organizacija ustanovljena po Povjerenstvu za imenovanje i registraciju kultivara (*Commission for Nomenclature and Cultivar Registration*) [G] kao tijela Međunarodnog društva za vrtlarsku znanost (*International Society for Horticultural Science, ISHS*) [G], zadužena je za registraciju imena kultivara i skupina kao što je predviđeno ovim Kodeksom te da osigura njihovo ustanovljenje ako je to potrebno (popis međunarodnih uprava za registraciju kultivara vidi App. I.) [Div.IV.2].

Ovlaštena uprava za registraciju bilja (*Statutory plant registration authority, SPRA*) organizacija je ustanovljena nacionalnim zakonskim propisom ili međunarodnim ugovorom (G), koja, kao najveći dio svojih poslova, objavljuje razne nazive i druga imena biljaka (popis takvih ovlaštenih uprava vidi App. II.) [Div.IV.3].

Prihvatanje imena po nekoj međunarodnoj upravi za registraciju kultivara ne uključuje prosudbu o osebnosti kultivara niti njegovih poljoprivrednih, vrtlarskih ili umarskih vrijednosti. Isto tako, prihvatanje imena skupine ne uključuje sud o korisnosti neke skupine [Div.IV.4].

Međunarodna uprava za registraciju kultivara može također voditi podatke o trgovačkim oznakama ako su one korištene kao trgovačko sredstvo za kultivare ili skupine. Takve oznake, ako ih zapisuju, nikada nemaju nomenklaturni status i ne smiju se pojaviti u publikaciji Međunarodne uprave za registraciju kultivara, tako da se ne zbrkaju s imenima i nazivima [Div.IV.5].

Arhivar (*registrar*) osoba je imenovana od Međunarodne uprave za registraciju kultivara da obavlja poslove registracije [nova odredba Div.IV.6].

Registrant osoba je ili organizacija koja predlaže ime za registraciju Međunarodnoj upravi za registraciju kultivara [nova odredba Div.IV.7].

Nomenklaturni standardi

Nomenklaturni standard herbarski je primjerak ili njegov ekvivalent kojemu je trajno pripisano ime kultivara ili

skupine [Div.V.1].

Imena taksonomskih jedinica ustanovljena po Botaničkom kodeksu postaju stalna primjenom nomenklaturnog tipa, njegov je opis dio uvjeta za valjanu publikaciju (ustanovljenje) od 1958. god. (ICBN, čl. 37) [Div.V.N.1].

Nomenklaturni standard može biti izvorno imenovan kao predloženi primjerak (*voucher specimen*) prema odredbama Botaničkog kodeksa [Div.V.2]. [*Voucher specimen* = predloženi primjerak koji predstavlja biljku ili taksonomsku jedinicu, G] Npr. kad je P. C. de Jong, 1986. god., prvi opisao *Betula utilis* 'Doorenbos', on je herbarski primjerak, spremljen u sveučilišnom herbariju u Utrechtu, označio kao predloženi primjerak i on se može smatrati nomenklaturnim standardom [Div.V.Ex.1].

Slika, za razliku od onih digitalnih, može se smatrati nomenklaturnim standardom ako su bitne značajke bolje prepoznatljive od odgovarajućih ilustracija [Div. V.3]. Npr. naročite boje cvjetova kultivara *Dianthus*, *Narcissus* i kažuna mogu se bolje uočiti u obojanim ili fotografskim slikama nego u suhim herbarskim primjercima [Div.V.Ex.3].

Nomenklaturni standard za klonski kultivar, kojeg je ime ustanovljeno po odredbama ovlaštene uprave za registraciju bilja poslije 1. siječnja 2004. god., mora se pripremiti od istoga primjerka biljke kojeg je koristila ta uprava u ispitivanjima da podrži priznavanje tog kultivara [nova odredba Div.V.5].

Nomenklaturni standard za kultivar uzgojen iz sjemena, kojeg je naziv ustanovljen po odredbama ovlaštene uprave za registraciju bilja poslije 1. siječnja 2004. god., mora se pripremiti od biljaka uzgojenih iz sjemena i njegovanih u sjemen-skom laboratoriju imenovanom za održavanje takve germplazme [Div.V.6].

Imenovanje nomenklaturnog standarda i navođenje ustanove koja vodi takve standarde ostvaruje se objavom (prema čl. 22. Kodeksa uzgajnog bilja) [Div.V.7].

U slučaju da je više od jednog nomenklaturnog standarda označeno za isti kultivar ili skupinu, prednost ima najranija oznaka [nova odredba Div.V.8].

Nomenklaturni standard koji je suhi primjerak priznaje se pohranom u posebno označenom fasciklu [Div.V.9].

Gdje je to praktično, nomenklaturni standardi trebaju se čuvati kao dio mape u kojoj se svi primjerci, ilustracije, opisi boja i druge obavijesti, kao i kopija izvorne objave imena, mogu prikupiti u svrhu objavljivanja. Gdje je prikladno, standardne mape trebaju također sadržavati pojedinosti o roditeljima i porijeklu kultivara ili skupine te podatke o datumu i mjestu ustanovljenja imena [Div.V.10].

Duplikati nomenklaturnih standarda trebaju kolati među drugim ustanovama sa zbirkama takvih standarda, osobito u drugim zemljama [Div.V.11.].

Točna lokacija svakog čitavog bilja od kojeg je pripremljen nomenklaturni standard i datum njegova sabiranja mora se navesti za svaki standard [Div.V.12].

Ako oplemenjivač ili uzgajatelj kultivara ili skupine, njegov imenovatelj, uvoditelj ili autor više nije dostupan ili sklon ispitivanju biljke za pripremu nomenklaturnog standarda, za provjeru svakog standarda treba zatražiti mišljenje drugih stručnjaka [Div.V.13].

Herbarijski primjerci zahtijevaju stručnu pripremu i uzgajatelji novih kultivara ili skupina naročito se savjetuju da poklone biljni materijal priznatom herbariju, koji je voljan primiti takav materijal, tako da se mogu pripremiti odgovarajućim nomenklaturnim standardi [Div.V.14].

Međunarodne uprave za registraciju kultivara

U izdanju Kodeksa iz 1995. god., Dodatak II. Adresar međunarodnih uprava za registraciju sadržavao je, osim čestopisnih i regionalnih adresa, još i adrese uprava za registraciju prema abecednom popisu 351 taksonomske jedinice, uglavnom rodova bilja [15 stranica].

U novom izdanju Kodeksa to je uređeno potpuno drukčije. Sada je to Dodatak I. [App.I.] i zove se Adresar međunarodnih uprava za registraciju kultivara (*Directory of International Cultivar Registration Authorities*, ICRAs). Popis adresa namijenjen je prema podacima internetskih stranica Međunarodnog društva za vrtlarsku znanost (*International Society for Horticultural Science*, ISHS). On sadrži 71 adresu s naznakom za koji je kultivar ili skupinu pojedina uprava odgovorna (16 str.). Na stranici <http://www.ishs.org/icra/index.htm> mogu se naći i druge obavijesti, među njima i za 3.180 rodova bilja (osim za kažune, koji su podvrgnuti velikoj taksonomskoj reviziji).

Ovlaštene uprave za registraciju

Ovaj dodatak nije pretrpio tolike izmjene kao prethodni, ali je osuvremenjen. Dok je popis iz 1995. god. sadržavao 38 adresa, sadašnji Dodatak II. Adresar ovlaštenih uprava za registraciju bilja (*Directory of Statutory Plant Registration Authorities*, SPRA) [App.II] sadrži 54 adrese, svaka s podacima pošte, telefona, teleksa, te što prije nije bilo, s podacima o elektronskoj pošti i internetskoj stranici. Za najnovije pojedinosti korisnici se upućuju na internetske stranice Međunarodne unije za zaštitu novih odlika bilja (*International Union for the Protection of New Varieties of Plants – Union Internationale pour la Protection des*

Obtentions Végétales, UPOV) pod <http://www.upov.int>

Sa zadovoljstvom napominjemo da se me|u brojnim adresama u *Kodeksu* sada prvi put nalazi i jedna adresa iz Hrvatske. To je Zavod za sjemenarstvo i rasadni~arstvo u Osijeku s neophodnim podacima za povezivanje.

Posebno ozna~ene kategorije

Dodatak III. Posebno ozna~ene kategorije (*Special Denominated Classes*) znatno se razlikuje od takvoga popisa u Dodatku IV. Kodeksa iz 1995. god.: novi je popis znatno kra|i i sadr`ajno druk~iji. Posebno ozna~ene kategorije odre|ene su po Povjerenstvu za nomenklaturu i registraciju kultivara (*Commission for Nomenclature and Cultivar Registration*) Me|unarodnog društva vrtlarskih znanosti (*International Society for Horticultural Science*, ISHS) (vidi ~l. 5.2). Popis se povremeno mijenja te se za najnovije stanje upu|uje na internetske stranice pod <http://www.ishs.org/icra/index.htm> [App.III.].

Zbirke nomenklturnih standarda

Na kraju nalazi se Dodatak V. Popis mjesta gdje se ~uvaju nomenklturni standardi (*Places Maintaining Nomenclatural Standards*). Prija{nji popis iz 1995. god. s 36 adresa revidiran je i sada sadr`i samo 15 adresa gdje se stvarno odr`avaju herbariji s nomenklturnim standardima. Kao i u drugim adresarima i ovdje su adrese osuvremenjene s podacima o telefaksu, elektronskoj po{ti i internetskoj stranici. Za dodatne obavijesti upu|uje se na internetsku stranicu pod <http://www.rhs.org.uk/research/herbarium.asp> [App.IV].

Received April 6, 2005

Literatura

- * * *, 1898: Crtice i vo|arstva. – U (O`ani), St., ur.): *Vinogradarski i vo|arski viestnik*. Zagreb. 7–8: 132–135.
- * * *, 1974: Koch, Karl. – Chambers Biographical Dictionary. Edinburg. p. 744.
- * * *, 1995: Alefeld, Friedrich Christoph Wilhelm. – Deutsche Biographische Enzyklopädie (DBE). Band. 1. München-New York-Providence-London-Paris. S. 85.
- * * *, 1995: Bailey, Liberty Hyde. – Merriam-Webster's Biographical Dictionary. Springfield, Massachusetts. p. 69.
- * * *, 1995: Candolle, Alphonse-Louis-Pierre-Pyrme de. – Merriam-Webster's Biographical Dictionary. Springfield, Massachusetts. p. 175.
- * * *, 1995: Risso, Giovanni Antonio. – Merriam-Webster's Biographical Dictionary. Springfield, Massachusetts. p. 884.
- BAILEY, L. H., 1923: IV. Various cultigens, and transfers in nomenclature. – *Gentes herbarum*, Occasional papers on the kinds of plants. Ithaca, N. Y. Vol. I. Fasc. III. 112–136.
- BRICKELL, C. D. et al., 2004: International Code of Nomenclature for Cultivated Plants (ICNCP, or *Cultivated Plant Code*). Seventh Edition. – International Society for Horticultural Science (ISHS). *Acta Horticulture*. Leuven, Belgium. Vol. 647. Febr. 2004. p. XXI+123.
- BRITVEC, B., 2003: Nametnici ili »{teto~inje«, prilog raspravi o stru~noj terminologiji. – *Agronomski glasnik*. 6, 351–377.
- BRITVEC, M. & B. BRITVEC, 2003: Me|unarodni kodeks botani~ke nomenklature (*Saint Louis Code*), 2000, elektroni~ka izvedba. – *Natura Croatica*. 12. No. 3, 157–193.
- LORKOVI], Z., 1959: Zna~enje Karla Linnéa za biologiju. Uz dvjestepedesetgodijicu ro|enja. – *Biolo{ki glasnik*. 12. 81–86.
- MATHEW, B., B. ELLIOTT, C. HUMPHRIES & R. DESMOND, 2002: In Memoriam William Thomas Stearn 1911–2001. – *The Linnean*, London. Vol. 18. Num. 4, 32–45.
- MÜLLEROTT, M., 1971: Alefeld, Friedrich Christoph Wilhelm. – Neue Deutsche Biographie. Erster Band. Berlin. S. 190.
- PARKER, E. R., E. T. BARTHOLOMEW, D. E. BLISS & L. D. BATCHELOR, 1946: In Memoriam Herbert John Webber, 1865–1946. – University of California. 2 pp.
- STEARNS, W. T., 1949: The use of the term »clone«. – *Journal of the Royal Horticultural Society*. 74, 41–47.
- STEARNS, W. T., 1986: Historical survey of the naming of cultivated plants. – *Acta Horticulturae*. Taxonomy of Cultivated Plants. 182, 18–28.
- TREHANE, P., 1995: International Code of Nomenclature for Cultivated Plants, 1995 (ICNCP or *Cultivated Plant Code*) [Sixth Edition]. – Wimborne, UK. *Regnum vegetabile*. Vol. 133. XVI+ 175.
- WEBBER, H. J., 1903: New horticultural and agricultural terms. – *Science*. New York. New ser. 18, 501–503 [quoted from Stearn, 1949].